

Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development

Winter 2025, Vol.5, No.4, Serial Number 20, pp 47-70

<https://doi.org/10.22077/vssd.2024.7156.1224>

Evaluation of Tourism Development Drivers in Alman Village, Rasht County

Sogand Amini¹, Mohammad Kavvoosi-Kalashami^{2*}

1. Bsc of Agricultural Economics, Department of Agricultural Economics, Faculty of Agricultural Sciences, University of Guilan, Rasht, Iran.

2. Associate Professor, Department of Agricultural Economics, Faculty of Agricultural Sciences, University of Guilan, Rasht, Iran.

*Corresponding author, Email: mkavvoosi@guilan.ac.ir

Keywords:

Spherical Fuzzy
Hierarchy Process,
Pairwise Comparisons,
Decision Tree, Rural
Tourism.

1. Introduction

Rural tourism is one of the main areas of tourism. This type of tourism is considered as a solution for development and a basic strategy for improving the welfare in rural areas. Identifying and prioritizing drivers of rural tourism development is the concern of strategic decision-making centers in the field of tourism, and conscious planning based on the knowledge of these drivers is the way to develop villages. Identifying and prioritizing drivers' speeds up the development cycle of rural tourism. The improvement of transportation infrastructure, roads, creation of eco-tourism and rural residences and the existence of traditional rural markets have provided a suitable platform for the development of rural tourism in Rasht County. The sustainable development of rural tourism and the transformation of the villages of Rasht city into suitable destinations for local, national and international tourists need to identify and rank the affecting factors so that a favorable future can be achieved in the field of tourism for the villages of Rasht County by controlling or strengthening the priority cases. Alman village, near Rasht city and Rasht-Bander Anzali highway, has a suitable geographical location and unique capacities for the development of rural tourism. This research aims at identifying and prioritizing the drivers that affect the development of tourism in Alman village using the opinions of local experts in the field of rural tourism.

2. Methodology

In this study, by designing a comprehensive decision tree with six criteria and 36 sub-criteria, the driving forces affecting the development of tourism in Alman village were identified. In order to design the decision tree, drivers applied in previous researches and the opinion of local experts were used. Also, the Spherical Fuzzy Hierarchy Process (SFAHP) was used to prioritize the driving forces affecting the development of rural tourism. The implementation steps of the SFAHP algorithm can be summarized in five main steps. In the first step, a hierarchical model or decision tree is created. In the second step, the matrix of pairwise comparisons is created using linguistic terms. In the third step, the consistency of the matrix of pairwise comparisons is evaluated using the consistency index. In the fourth step, the fuzzy weights of the criteria are calculated. Finally, in the fifth step, weights are calculated using a sequence of hierarchical layers. The required data was collected by completing the pairwise comparison questionnaire by 15 tourism experts in Guilan province. According to the dimensions of the decision tree, this questionnaire has 118 pairwise comparisons.

Received:

09/Jan/2024

Revised:

19/Apr/2024

Accepted:

13/Jun/2024

3. Findings

The results showed that among the criteria of the decision tree, "Employment development" with a relative weight of 18.05% has the first importance. Also, the criteria of "Environmental-Physical" and "Village Capacity" with relative weights of 17.68 and 16.79% are in the second and third place, respectively. Among the sub-criteria related to "Employment Development", "Improvement of job opportunities related to tourism", "Investment in the training of local manpower required for the development of tourism services and activities", and "Creation and development of eco-lodge", were the three most important sub-criteria in order to realize the development of rural tourism, respectively. Among the "environmental-physical" sub-criteria, "management of waste disposal in the village" with a relative weight of 31.73%, "management of wastewater disposal in the village" with a relative weight of 26.79% and "prevention of agricultural land use change" with a relative weight of 26.29% are the most important drivers of tourism development in this scope, respectively. The comparison of nine sub-criteria of "village capacity" showed that the sub-criteria of "village security" with a relative weight of 16.28% is in the first place, the sub-criteria of "access to suitable accommodation facilities" with a relative weight of 13.69% is in the second place, and the sub-criteria of "proper treatment of Villagers" with a relative weight of 12.48% are in the third place of importance. The comparison of sub-criteria of participation showed that sub-criteria "participation of villagers in providing accommodation services to tourists" with a relative importance of 25.15% is in the first place of importance, sub-criteria "participation of villagers in the construction of service- entertainment centers" with a relative importance of 24.55% is in the second place of importance, and the sub-criteria of "enhancing people participation in decision-making process" is ranked third with a relative importance of 18.55%. In the criteria of government-institutional support, five sub-criteria were compared. The results showed that "improvement and promotion of village infrastructure and amenities for the development of tourism" with a relative importance of 27% is in the first place, the sub-criteria of "supervision and support of local management and attracting the cooperation of the village Islamic council in order to promote tourism" with a relative importance of 20.07% is in the second place, and the sub-criteria of "providing and developing security services for the continued presence of tourists in the village" is in the third place with a relative weight of 19%. The comparison of eight sub-criteria related to the "cultural-social" criteria showed that the sub-criteria "Designing the necessary programs for the cultural foundation in the development of rural tourism" with a relative weight of 15.14%, is ranked first, the sub-criteria "Education of villagers regarding the management of tourism space" with a relative weight of 14.19%, is ranked second, and the sub-criteria "attention of tourists to cultural-religious characteristics in the village" with a relative weight of 13.7% is ranked third. In order to determine the key drivers of rural tourism development, the interval of standard deviation from mean was used. The results showed that the management of waste disposal in the village (final weight 61.5 percent), improvement of job opportunities related to tourism (final weight 5.25 percent), the management wastewater disposal in the village (final weight 4.74 percent), prevention of agricultural land use change (final weight 4.65 percent), improvement and promotion of village infrastructure and amenities for the development of tourism (final weight 4.25 percent), participation of villagers in providing accommodation services to tourists (final weight 4.08 percent) and the participation of villagers in the construction of service-entertainment centers (final weight 3.98 percent) are respectively the seven key driving forces affecting the development of tourism in Alman village.

4. Discussion and Conclusion

The findings of this study have a high convergence with the results of previous studies such as Mohammadi and et al. (2018), Hjalager and et al. (2018) and Kastenholz and et al. (2018). The development of rural tourism in Guilan province is a suitable approach for poverty alleviation in rural areas, reduction of migration to cities, sustainability and preservation of rural culture components, environment, natural resources and strengthening of self-esteem in rural areas. The support and removal of obstacles from the government in order to create a greater role for the private sector in rural tourism can lead to the development of employment and the improvement of capacities and infrastructures of rural tourism. Increasing the level of awareness and empowering the villagers along with their participation in the development process of rural tourism is one of the requirements for success in advancing the development goals of this sector.

How to cite this article:

Amini, S., & Kavoosi-Kalashami, M. (2025) Evaluation of Tourism Development Drivers in Alman Village, Rasht County. *Village and Space Sustainable Development*, 5(4), 47-70. <https://doi.org/10.22077/vssd.2024.7156.1224>

Copyright: © 2025 by the authors. Licensee Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره پنجم، شماره چهارم، پیاپی بیستم، زمستان ۱۴۰۳، شماره صفحه ۴۷-۷۰

<https://doi.org/10.22077/vssd.2024.7156.1224> doi

ارزیابی پیشران‌های توسعه گردشگری در روستای آلمان شهرستان رشت

سوگند امینی^۱، محمد کاوسی کلاشمی^{۲*}

۱. کارشناس اقتصاد کشاورزی، گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده علوم کشاورزی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

۲. دانشیار گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده علوم کشاورزی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

* نویسنده مسئول، ایمیل: mkavoosi@guilan.ac.ir

چکیده:

گردشگری روستایی یکی از حوزه‌های اصلی گردشگری است. شناسایی و اولویت‌بندی پیشران‌های توسعه گردشگری روستایی دغدغه مراکز تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری راهبردی در حوزه گردشگری است و برنامه‌ریزی آگاهانه مبتنی بر شناخت این پیشران‌ها، راهگشای توسعه روستاها می‌باشد. روستای آلمان در نزدیکی شهر رشت و بزرگراه رشت- بندر انزلی از موقعیت جغرافیایی مناسب و ظرفیت‌های بی‌نظیری جهت توسعه گردشگری روستایی برخوردار است. در این پژوهش با طراحی درخت تصمیم جامع با شش معیار و ۳۶ زیرمعیار، پیشران‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری در این روستا شناسایی شد. همچنین، فرایند سلسله مراتبی فازی کروی (SFAHP) جهت اولویت‌بندی پیشران‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی به کار رفت. داده‌های مورد نیاز از طریق تکمیل پرسشنامه مقایسه‌های زوجی توسط ۱۵ نفر از خبرگان حوزه گردشگری استان گیلان جمع‌آوری شد. نتایج نشان داد که در بین معیارهای درخت تصمیم، «توسعه اشتغال» با وزن نسبی ۱۸/۰۵ درصد، رتبه نخست اهمیت را دارا می‌باشد. همچنین، معیارهای «محیط‌زیستی- کالبدی» و «ظرفیت روستا» با وزن‌های نسبی ۱۷/۶۸ و ۱۶/۷۹ درصد به ترتیب در جایگاه دوم و سوم قرار دارند. در بین زیرمعیارهای مرتبط با توسعه اشتغال نیز بهبود فرصت‌های شغلی مرتبط با گردشگری، سرمایه‌گذاری در آموزش نیروی انسانی بومی مورد نیاز برای توسعه خدمات و فعالیت‌های گردشگری و ایجاد و توسعه بوم‌گردی‌ها به ترتیب سه زیرمعیار پراهمیت در راستای تحقق توسعه گردشگری روستایی می‌باشند. حمایت و مانع‌زدایی حاکمیت به منظور نقش‌آفرینی بیشتر بخش خصوصی در گردشگری روستایی می‌تواند توسعه اشتغال و بهبود ظرفیت‌ها و زیرساخت‌های گردشگری روستایی را به همراه داشته باشد. افزایش سطح آگاهی و توانمندسازی روستاییان در کنار مشارکت دادن آنها در فرایند توسعه گردشگری روستایی از الزامات موفقیت در پیشبرد هدف‌های توسعه‌ای این بخش است.

واژگان کلیدی:

فرایند سلسله مراتبی فازی کروی، مقایسه‌های زوجی، درخت تصمیم، گردشگری روستایی.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۲/۱۰/۱۹

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۱/۳۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۳/۲۴

۱- مقدمه

گردشگری مزایا و منافع زیادی برای اقتصاد و جوامع انسانی فراهم آورده است که از مهم‌ترین آنها می‌توان به پیشران توسعه، اشتغال‌زایی و کاهش بیکاری، رشد و متنوع‌سازی اقتصادی، بهبود شرایط منابع انسانی، توانمندسازی جوامع محلی، بهبود زیرساخت‌ها، کاهش مهاجرت، پایداری سکونتگاه‌های روستایی و کمک به حفظ فرهنگ و آداب و رسوم بومی - محلی، اشاره کرد (الگوهری^۱، ۲۰۱۶، ۱۲۵؛ اعظمی و همکاران، ۱۳۹۵، ۲۵؛ خسروجردی و نوری‌پور، ۱۳۹۵، ۱۵۴). پیش‌بینی می‌شود درآمد حاصل در بازار سفر و گردشگری تا پایان سال ۲۰۲۳ میلادی به بیش از ۸۵۴ میلیارد دلار رسیده و متوسط نرخ رشد سالیانه این بازار تا پایان سال ۲۰۲۷ میلادی معادل ۴/۴۲ درصد باشد (استاتیستا^۲، ۲۰۲۳). چالش کشورهای در حال توسعه برای تنوع‌بخشی به اقتصاد، بهبود شاخص‌های توسعه انسانی، جلوگیری از تخریب محیط‌زیست و منابع طبیعی و حفظ خرده فرهنگ‌ها موجب شد تا توسعه گردشگری به عنوان راهبردی پایدار و مزیت اقتصادی جهت توسعه ملی مطرح گردد (محمدي و همکاران، ۱۳۹۸، ۴۲۸).

گردشگری روستایی یکی از شکل‌های مردمی گردشگری است که پیامدهای اقتصادی - اجتماعی ملموسی در مناطق روستایی دارد. در گردشگری روستایی، گردشگر طیف وسیعی از کالاها و خدمات مرتبط با طبیعت، کشاورزی، فرهنگ و زندگی روستایی، ماهیگیری و بازدید از مکان‌های جذاب را تجربه می‌کند. گردشگری روستایی در محیط‌های جغرافیایی غیرشهری (روستایی) صورت می‌گیرد که در آن تراکم جمعیت کم باشد، چشم‌انداز و کاربری اراضی، کشاورزی و جنگلداری باشد و ساختارهای اجتماعی و روش‌های سنتی زندگی جاری باشد (نهاد گردشگری جهانی سازمان ملل متحد^۳، ۲۰۲۳، ۱۲). با توجه به ظرفیت گردشگری روستایی برای تأثیر مثبت بر اقتصاد، معیشت، رفاه جامعه محلی و حمایت از حفظ میراث فرهنگی و طبیعی، بیشتر کشورهای دنیا توسعه گردشگری پایدار در مناطق روستایی را در اولویت قرار داده‌اند. ارزش جهانی بازار گردشگری روستایی در سال ۲۰۲۳ میلادی به بیش از ۱۰۲ میلیارد دلار می‌رسد و پیش‌بینی‌ها حاکی از متوسط رشد سالیانه ۶/۸ درصدی این بازار است (سند جهانی چشم‌انداز صنعت گردشگری روستایی^۴، ۲۰۲۳، ۵). شکاف‌های اقتصادی و اجتماعی بر چشم‌انداز توسعه روستایی در سراسر جهان تأثیر می‌گذارد. شرایط جغرافیایی و سایر مؤلفه‌ها نیز منجر به تشدید این اثرگذاری می‌شوند و طیف وسیعی از چالش‌ها را برای گردشگری به عنوان محرکی جهت توسعه مناطق روستایی ایجاد می‌کنند. از سوی دیگر، تجربیات موجود در دنیا، نیروی دگرگون‌کننده گردشگری و نقش کلیدی آن در توسعه مناطق روستایی را نه تنها از طریق بهبود توسعه اقتصادی و اجتماعی، بلکه به عنوان راهکاری قدرتمند جهت حفاظت و ارتقای میراث طبیعی و فرهنگی، مورد تأکید قرار داده‌اند (نهاد گردشگری جهانی سازمان ملل متحد^۳، ۲۰۲۳، ۲۲). مزیت‌های اصلی گردشگری روستایی را می‌توان در سه مورد خلاصه کرد: ۱- مشارکت در مناطق روستایی فرصت‌های بیشتری را برای معاملات تجاری و کسب و کارها فراهم می‌آورد؛ ۲- گردشگری روستایی می‌تواند به رشد اقتصادی، ایجاد اشتغال، مهاجرت معکوس، توسعه خدمات عمومی، توسعه زیرساخت‌ها، بهبود شرایط اجتماعی و حفاظت از محیط زیست کمک کند؛ ۳- توسعه گردشگری روستایی، دسترسی به مناطق دورافتاده و غیر شهری را تسهیل می‌کند (اوکچ و همکاران^۵، ۲۰۱۲، ۴۱). گردشگری روستایی فرصتی برای کشورهای در حال توسعه فراهم می‌آورد تا اقتصاد خود را تقویت کنند. بعد از بحران اقتصادی ۱۹۷۰ میلادی، توسعه گردشگری روستایی به عنوان یکی از راهبردهای اصلی مواجهه با آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه مورد استفاده قرار گرفت (پرالس^۶، ۲۰۰۲، ۱۱۰۳).

¹ El-Gohary

² Statista

³ United Nation World Tourism Organization (UNWTO)

⁴ Rural Tourism Industry Outlook

⁵ Okech et al.

⁶ Perales

گردشگری روستایی به عنوان روشی لذت‌بخش برای انجام فعالیت‌های ورزشی، بهبود شرایط زندگی و توجه به سلامتی، در میان بسیاری از افراد ساکن در مناطق شهری دنیا رایج شد. غذاهای اصیل روستایی نیز در بین این گردشگران محبوب شده است. از سوی دیگر، رخدادهایی نظیر جنبش خوراک کم‌شتاب^۱ که در سال ۱۹۸۶ میلادی در ایتالیا شکل گرفت و توسعه گردشگری خوراک به رونق گردشگری روستایی در سطح جهان کمک کرد (آوجیکورت و همکاران^۲، ۲۰۱۵، ۱۶۷؛ حسین‌زاده و همکاران، ۱۴۰۲، ۱۱۴). در تلاش برای بازسازی بخش کشاورزی، متنوع‌سازی منابع درآمد روستاییان برای مواجهه با فشار مالی، پایداری سرمایه‌های معیشتی خانوارهای روستایی، مقابله با مشکل مهاجرت جوانان روستایی با تحصیلات عالی و کاهش جمعیت در مناطق روستایی، گردشگری روستایی به عنوان یک راهکار توسعه‌ای جایگزین، و راهبرد بهبود رفاه در جامعه روستایی مطرح شد (بهادرانی و همکاران، ۱۴۰۳، ۱۱۶؛ حجاریان، ۱۴۰۲، ۲۲؛ بریدنهان و ویکنز^۳، ۲۰۰۴، ۷۱).

گردشگری سامانه‌ای پیچیده، متأثر از رخدادهای تکانه‌های محیطی و در هم تنیده با سامانه‌های اقتصادی-اجتماعی است که توسعه پایدار آن نیازمند رویکردهای نوین برنامه‌ریزی، درک پیچیدگی‌های حاکم بر آن و سازگاری و انطباق با مخاطرات، عدم قطعیت‌ها و روندهای اثرگذار است (تقیلو و همکاران، ۱۳۹۵، ۲). رویکردهای تعاملی توسعه و برنامه‌ریزی گردشگری در بسیاری از کشورهای دنیا مورد توجه بوده است و در ایران نیز تدوین اسناد بالادستی مانند چشم‌انداز بیست ساله در حوزه گردشگری بیانگر اهمیت توسعه پایدار این حوزه در راهبردها و سیاست‌گذاری کلان کشور است (نجفی‌پور و همکاران، ۱۳۹۴، ۳). راهبردهای جدید توسعه روستایی، جایگاه گردشگری روستایی را مورد توجه قرار داده است. نوع و چارچوب رویکرد توسعه گردشگری روستایی در نوع و درجه دخالت در مناطق روستایی اثرگذار است و آثار مثبت و پیامدهای منفی را در مناطق روستایی به همراه دارد (پورجعفر و همکاران، ۱۳۹۱، ۶۲).

گردشگری روستایی به عنوان یکی از محرک‌های اصلی رشد اقتصادی در قرن ۲۱ میلادی شناخته می‌شود (علم و پارامتی^۴، ۲۰۱۶، ۱۱۲). از این رو، شناسایی و اولویت‌بندی پیشران‌های مؤثر بر آن از اهمیت زیادی برخوردار است. توسعه گردشگری روستایی متکی بر منابع طبیعی، دارایی‌های ساخت بشر و منابع موجود در مناطق روستایی می‌باشد (چن و همکاران^۵، ۲۰۲۳، ۱). رونق گردشگری روستایی به غنی‌سازی عرضه گردشگری و توسعه پایدار مناطق روستایی کمک می‌کند. عوامل متعددی در توسعه گردشگری در مناطق روستایی دخیل هستند که ارتباط نزدیک آنها باعث رونق گردشگری می‌شود. در یک دسته‌بندی کلی می‌توان این عوامل را به چهار گروه اقتصادی، مدیریتی، اجتماعی-فرهنگی و جاذبه‌ها تقسیم‌بندی کرد (محمدی و همکاران^۶، ۲۰۲۲، ۱۰۵). در دسته‌بندی کلی دیگر، عوامل پیش‌برنده گردشگری روستایی شامل اقتصادی، اجتماعی، مدیریتی و محیطی-کالبدی می‌باشد (خداپناه، ۱۴۰۲). پیشران‌های متنوعی با توجه به شرایط منطقه‌ای و جغرافیایی در الگوی مفهومی پژوهش‌ها مورد استفاده قرار گرفته است. علاوه بر مؤلفه‌های اقتصادی، مدیریتی، اجتماعی، و جاذبه‌ها مواردی نظیر زیرساخت، تعاملات، و زیست‌محیطی نیز در الگوی مفهومی پژوهش‌های مرتبط با بررسی پیشران‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی به کار رفت (سوگندی، ۱۴۰۲). اهمیت مؤلفه اقتصادی در بسیاری از پژوهش‌ها مورد تأکید قرار گرفته است. قابلیت سرمایه‌گذاری در روستا، انتخاب به عنوان روستای هدف گردشگری، میزان سرمایه‌گذاری، تبلیغات و اطلاع‌رسانی، توسعه اشتغال، برخورداری از امکانات رفاهی و ... به عنوان مؤلفه‌های مهم در حوزه اقتصادی مورد اشاره قرار گرفته‌اند (عظیمی و علیدوست، ۱۳۹۹، ۴۷۲؛ محمدی و همکاران، ۲۰۲۲، ۱۰۵).

¹ Slow Food

² Avcikurt et al.

³ Briedenhann and Wickens

⁴ Alam and Paramati

⁵ Chen et al.

⁶ Mohammadi et al.

مناطق روستایی شهرستان رشت به دلیل برخورداری از ویژگی‌های جغرافیایی، منابع طبیعی و محیط‌زیست بکر و منحصر به فرد همواره مورد توجه گردشگران داخلی و خارجی بوده است. اگر چه طی سال‌های اخیر بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل، راه‌های دسترسی، ایجاد بوم‌گردی و اقامتگاه‌های روستایی و راه‌اندازی بازارهای سنتی روستایی منجر به توسعه نسبی گردشگری در این مناطق شده است اما توسعه پایدار آن و تبدیل شدن روستاهای این شهرستان به مقاصد مناسب گردشگران محلی، ملی و بین‌المللی نیازمند شناسایی و رتبه‌بندی عوامل اثرگذار بر این مقوله است تا بتوان با کنترل یا تقویت موارد اولویت‌دار، آینده‌ای مطلوب را در حوزه گردشگری برای روستاهای شهرستان رشت متصور شد. موقعیت جغرافیایی شهرستان رشت، گنجینه بی‌نظیر میراث روستایی آن و قرار گرفتن آن در دالان ترابری بین‌المللی شمال-جنوب فرصت بی‌نظیری را جهت تبدیل آن به قطب گردشگری روستایی فراهم آورده است که می‌توان با توسعه پایدار گردشگری در روستاهای هدف طی فرایندی میان‌مدت، درآمدهای حاصل را به عنوان وزنه‌ای اثرگذار در توسعه روستایی این شهرستان به کار برد.

روستای آلمان یکی از روستاهای دهستان پیربازار از بخش مرکزی شهرستان رشت است. فاصله این روستا از شهر رشت تنها یک کیلومتر می‌باشد. استقرار روستای آلمان در جوار شهر رشت و عبور جاده بین شهری از بخش جنوبی این روستا فرصت مناسبی را برای توسعه در ابعاد مختلف کالبدی، اقتصادی و اجتماعی فراهم آورده است. روستا در منطقه‌ای جلگه‌ای واقع شده است و آب و هوای آن معتدل و مرطوب می‌باشد. روستای آلمان توسط شالیزارها احاطه شده است و انواع باغ نیز در بافت روستا به صورت پراکنده وجود دارد. راه‌های دسترسی و ارتباطی روستای آلمان بسیار مناسب و متنوع بوده و شامل شش محور ارتباطی است. با وجود برخورداری از منابع طبیعی بکر و طبیعت زیبا، این روستا از مشکلات کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و محیطی متعددی رنج می‌برد. بررسی‌های میدانی نشان داد که در خصوص مشکلات کالبدی می‌توان به عدم وجود معابر مناسب در روستا (کم عرض، پر پیچ و خم و با پوشش نامناسب)، بوی نامطبوع فاضلاب و معضل زباله اشاره کرد. افزایش ناهنجاری‌های اجتماعی به واسطه بیکاری و وضعیت نامناسب درآمدی خانوارهای روستایی از مشکلات اصلی اجتماعی این روستا می‌باشد. در حوزه مشکلات اقتصادی کمبود آب کشاورزی، درآمد پایین فعالیت‌های کشاورزی و به صرفه نبودن تولید برنج، دغدغه اصلی روستاییان است. در این شرایط توسعه گردشگری روستایی می‌تواند منجر به بهبود وضعیت درآمدی روستاییان، پایداری این سکونتگاه روستایی و کاهش آسیب‌های اجتماعی شود. از نکات جالب توجه دیگر، تنوع خوراک، انواع نان و غذاهای روستایی است که امکان توسعه گردشگری غذا را در روستای آلمان فراهم می‌کند. توسعه گردشگری روستایی و شاخه‌های مختلف آن در روستای آلمان نیازمند شناخت پیشران‌های اثرگذار و اولویت‌بندی آنها جهت برنامه‌ریزی و تهیه برنامه عملیاتی توسعه گردشگری روستایی است. از این رو، پژوهش حاضر در پی شناسایی و اولویت‌بندی پیشران‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری در روستای آلمان با استفاده از نظر خبرگان و کارشناسان محلی حوزه گردشگری روستایی می‌باشد. در این راستا، پس از مرور گسترده منابع و پژوهش‌های صورت گرفته به منظور شناسایی پیشران‌ها و فیلتر آنها با استفاده از نظر خبرگان، در گام بعد با استفاده از یک الگوی نوین تصمیم‌گیری چندمعیاره، اولویت‌بندی پیشران‌های توسعه گردشگری در روستای آلمان بر مبنای نظر خبرگان محلی در دستور کار قرار گرفت.

۲- بنیان نظریه‌ای

گردشگری روستایی خالص به عنوان یک نوع گردشگری منحصر به مناطق روستایی تعریف می‌شود. گردشگری روستایی مقیاس، خصوصیات و کارکردهای متفاوتی دارد. طبیعت‌گردی، اقامت در مناطق روستایی، شرکت در رویدادها و

جشن های محلی، پذیرایی با انواع غذا و آشامیدنی های سنتی، تفریح در فضای باز و تولید و فروش صنایع دستی از جاذبه های مهم این نوع گردشگری است (لین^۱، ۲۰۰۹، ۳۵۷). برخی از تعاریف گردشگری روستایی بر تراکم جمعیت مناطق روستایی تأکید دارند، در حالی که برخی دیگر به نوع تجربه ارائه شده و چشم انداز موجود در این نوع گردشگری اشاره کردند. ویژگی های مناطق روستایی در برخی دیگر از تعاریف گردشگری روستایی برجسته شده و در برخی دیگر بر خواسته ها و تجربیات گردشگران تمرکز می کنند (آوجیکورت و همکاران، ۲۰۱۵، ۱۶۹). برای مثال، نگروسا و همکاران^۲ (۲۰۰۷)، گردشگری روستایی را به عنوان شکلی از گردشگری تعریف کردند که توسط مردم محلی در نواحی روستایی عرضه می شود و محوریت آن اقامتگاه های کوچک، فعالیت های روستایی و آداب و رسوم زندگی است. همچنین، در تعریف آرف و گیل^۳ (۲۰۰۹)، گردشگری روستایی یک محصول گردشگری است که به بازدیدکنندگان امکان تماس شخصی، تجربه محیط فیزیکی و انسانی روستا را می دهد و تا آنجا که ممکن است به آنها امکان می دهد در فعالیت ها، سنت ها و سبک زندگی مردم محلی شرکت کنند. در کشورهای مختلف، تعاریف متفاوتی از گردشگری روستایی ارائه شده است. در ایالات متحده آمریکا، گردشگری روستایی شامل گردشگری مزرعه، اکوتوریسم و سایر اشکال گردشگری مبتنی بر طبیعت، گردشگری فرهنگی است که مستقیماً به کشاورزی یا گردشگری ماجراجویی روستایی مربوط نمی شود. در ژاپن، گردشگری روستایی به طیف چندبعدی از موضوعات و فعالیت های مرتبط با سبک زندگی کشاورزان محلی اشاره دارد که گردشگران می توانند با آن مواجه شوند. از مطالعه محصولات غذایی محلی و روش های پخت و پز گرفته تا فعالیت های مربوط به مزرعه و تجربیات یادگیری متمرکز بر فرهنگ، تاریخ و میراث روستایی. در کشور چین، گردشگری روستایی به عنوان شکل جدیدی از اکوتوریسم شناخته می شود که بر پایه جاذبه های منحصر به فرد روستایی از نظر معماری، اقتصادی، فرهنگی و محیط های طبیعی استوار است (نیر و همکاران^۴، ۲۰۱۵، ۳۱۹). پنج بعد گردشگری روستایی شامل ویژگی های مکان، هدف از بازدید، فعالیت ها، مقیاس عملیات و پایداری می باشد. بعد ویژگی های مکان به خصوصیات منطقه روستایی یا زیستگاه روستایی اشاره دارد. هدف از بازدید به معنای دلایل گردشگران برای سفر به مناطق روستایی و تجربیات فردی است. فعالیت ها جنبه چندوجهی گردشگری روستایی را منعکس می کنند. در حالی که مقیاس عملیات نشان دهنده مکان های روستایی با تراکم جمعیت کم است و پایداری نیز به معنای استفاده طولانی مدت از منابع است (نیر و همکاران، ۲۰۱۵، ۳۱۹). سه ویژگی اصلی گردشگری روستایی براساس تعاریف مختلف گردشگری روستایی از کشورهای مختلف در شکل (۱) ارائه شد. گردشگری روستایی یک فعالیت پیچیده و چند وجهی است. در بسیاری موارد این نوع از گردشگری با گردشگری طبیعت، گردشگری مزرعه، گردشگری کشاورزی، گردشگری ماجراجویانه و گردشگری غذا اشتباه گرفته می شود. گردشگری روستایی را می توان به عنوان یک مفهوم چتری در نظر گرفت که ابعادی از انواع گردشگری را در بر می گیرد. روستا، میراث روستایی، زندگی روستایی و فعالیت های روستایی عناصر اصلی گردشگری روستایی است. در میان این مفاهیم، جامعه روستایی در قلب گردشگری روستایی قرار دارد.

¹ Lane

² Negrusa et al.

³ Aref & Gill

⁴ Nair et al.

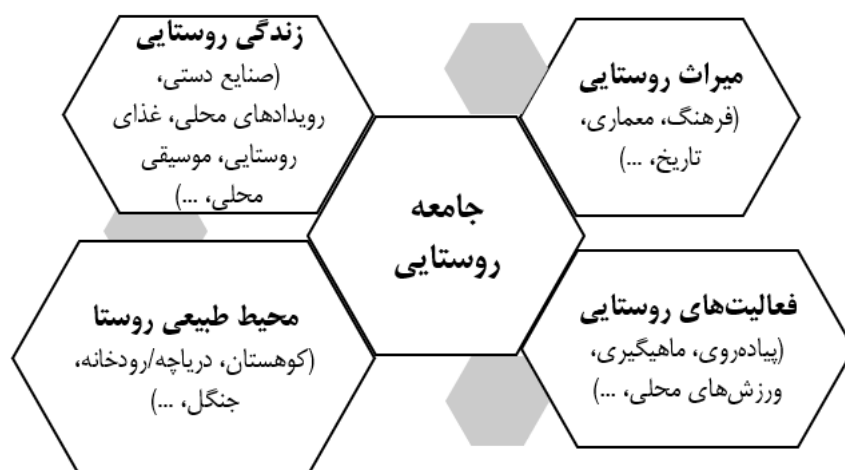

ویژگی‌های تاریخی	ویژگی‌های طبیعی	ویژگی‌های فرهنگی
- فرهنگ عامه - مکان‌های تاریخی روستایی - معماری روستایی - تاریخ روستا - میراث روستایی	- چشم‌انداز روستایی - محیط‌زیست طبیعی - فضاهای باز گسترده - شکار و ماهیگیری - فعالیت در طبیعت - پیاده‌روی در جنگل - طبیعت‌گردی - ماجراجویی روستایی - رانندگی هیجانی - صخره و کوه نوردی - سوارکاری	- آداب و رسوم کشاورزی - مواد غذایی محلی - تولیدات کشاورزی/مزرعه‌ای - صنایع دستی و هنرهای محلی - روش‌های آشپزی - سبک زندگی محلی - جشنواره‌های محلی - زبان‌های محلی - موسیقی محلی - سفر آموزشی محلی - ورزش‌های محلی - اقامتگاه‌های روستایی

شکل ۱- دسته بندی ویژگی‌ها و فعالیت‌های گردشگری روستایی

مأخذ: نیر و همکاران، ۲۰۱۵، ۳۳۰.

شکل (۲) نیز عناصر اصلی گردشگری روستایی را نشان می‌دهد.

شکل ۲- عناصر اساسی گردشگری روستایی

مأخذ: نولتی^۱، ۲۰۰۴، ۱۳.

موفقیت در توسعه گردشگری روستایی به تعیین پیشران‌ها و اولویت‌های توسعه، جلب مشارکت جامعه محلی و استفاده از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های موجود در منطقه وابسته است (قلمی چراغتنه و همکاران، ۱۴۰۰، ۲۲۷). شناسایی و

¹ Nulty

اولویت‌بندی پیشران‌ها چرخه توسعه گردشگری روستایی را سرعت می‌بخشد. رهیافت‌های نظری توسعه گردشگری روستایی را می‌توان به پنج گروه توده‌گرایی، اقتصادی، مکانی جغرافیایی، اجتماع‌محور و توسعه پایدار تقسیم کرد (محمدی و همکاران، ۲۰۲۲، ۱۰۲). در رهیافت توده‌گرایی جنبه تجاری گردشگری روستایی مورد توجه است و سیاست‌های اقتصادی و بازیگران حوزه گردشگری دو پیشران اصلی محسوب می‌شوند (چن و همکاران، ۲۰۲۳، ۲). در رویکرد اقتصادی گردشگری روستایی به عنوان یک صنعت مطرح است و پیشران‌هایی نظیر توسعه اشتغال و بازاریابی گردشگری مورد توجه است (محمدی و همکاران، ۲۰۲۲، ۱۰۳). رویکرد مکانی جغرافیایی توجه ویژه‌ای به مباحث اکولوژیکی و کاهش اثرات منفی گردشگری دارد و ظرفیت‌های طبیعی، زیرساخت‌ها و زیربنای گردشگری به عنوان پیشران‌های توسعه گردشگری مطرح می‌باشند (زیریانوف و سمیگلایزوا^۱، ۲۰۲۱، ۲۶). در رهیافت اجتماع‌محور، برنامه‌ریزی از پایین به بالا مدنظر بوده و مشارکت جامعه محلی و مقررات آن مورد توجه است. در این رویکرد، مشارکت و ویژگی‌های جامعه محلی، پیشران‌های اصلی توسعه گردشگری می‌باشند (امامی و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۰۱). رهیافت توسعه پایدار، پیشران‌های متنوعی نظیر اکولوژیکی (تنوع زیستی و حفظ محیط‌زیست)، اقتصادی (اشتغال، رفاه و کارایی اقتصادی)، اجتماعی (مشارکت، عدالت و امنیت)، نهادی (جامعه محلی و حکمرانی محلی) و فرهنگی (فرهنگ و هویت محلی) را در بر می‌گیرد و هدف آن توسعه پایدار گردشگری روستایی است (محمدی و همکاران، ۲۰۲۲، ۱۰۳). پژوهش‌های موردی صورت گرفته در حوزه شناسایی و اولویت‌بندی پیشران‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی با ترکیب پنج رویکرد فوق شاخص‌های متنوعی را به کار گرفته‌اند. شاخص‌های مورد استفاده در برخی موارد ناکافی بوده و از ابعاد مهم اثرگذار چشم‌پوشی شده است. همچنین در تعدادی از پژوهش‌ها، ویژگی‌های محلی و نظر خبرگان در انتخاب و گزینش شاخص‌ها مدنظر قرار نگرفت. در این پژوهش، ترکیبی از پیشران‌های کلیدی بر مبنای مرور گسترده منابع داخلی و خارجی و استفاده از نظر خبرگان محلی به کار رفت. پژوهش‌های محدودی مؤلفه‌ها، عوامل اثرگذار و پیشران‌های توسعه پایدار گردشگری در مناطق روستایی را مورد شناسایی و اولویت‌بندی قرار داده‌اند.

سوگندی (۱۴۰۲)، عوامل اثرگذار بر توسعه گردشگری را در روستای بوژان شهرستان نیشابور مورد بررسی قرار داد. نمونه آماری پژوهش شامل ۲۹۴ نفر از روستاییان است که با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. الگوی مفهومی پژوهش شامل هشت عامل مستقل زیست‌محیطی، مدیریتی، اجتماعی، اقتصادی، تعاملات، زیرساخت، جاذبه‌ها و رخداد ویروس کرونا است. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و رگرسیون گام به گام صورت گرفت. نتایج نشان داد که جاذبه‌های روستا، زیرساخت روستا، سطح اقتصادی، عامل مدیریتی و نحوه تعامل روستاییان اثر مثبت و معنی‌دار آماری بر توسعه گردشگری دارند اما رخداد ویروس کرونا دارای اثر معکوس و معنی‌دار آماری بر متغیر وابسته می‌باشد. خدایانه (۱۴۰۲)، عوامل اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی در دهستان حیران شهرستان آستارا را از دیدگاه روستاییان مورد بررسی قرار داد. نمونه آماری پژوهش شامل ۲۶۰ نفر بود که با استفاده از رابطه کوکران تعیین شد. الگوی مفهومی پژوهش شامل چهار مؤلفه محیطی - کالبدی، مدیریتی، اقتصادی - اجتماعی و ۳۰ گویه است. الگوی تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات به کار رفت. نتایج نشان داد که بار عاملی مرتبط با عوامل اجتماعی، اقتصادی، محیطی - کالبدی و مدیریتی به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۸، ۰/۷۹ و ۰/۷ است و عامل اجتماعی بیشترین تأثیر را بر توسعه گردشگری اجتماعی دارد. امامی و همکاران (۱۴۰۱)، عوامل مؤثر بر گردشگری اجتماع‌محور در مناطق روستایی استان گیلان را مورد مطالعه قرار دادند. نمونه آماری پژوهش شامل ۷۷۰ نفر از روستاییان در استان گیلان بود که داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از الگوی رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. الگوی مفهومی پژوهش شامل چهار شاخص و ۱۲ زیرشاخص است. نتایج نشان داد که شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست‌محیطی و مدیریتی به عنوان

¹ Zyrianov and Semiglazova

متغیرهای پیش‌بین در سطح الگو معنی‌دار می‌باشند. ایمانی و همکاران (۱۴۰۰)، عوامل پیش‌برنده و بازدارنده توسعه گردشگری را در روستاهای شهرستان نیر مورد مطالعه قرار دادند. نمونه آماری پژوهش شامل ۳۰۰ نفر از روستاییان در ۱۰ روستای گردشگری پذیر این شهرستان است. در الگوی مفهومی این مطالعه مؤلفه‌های طبیعی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی، و نهادی و دو بعد پیش‌برنده و بازدارنده وجود دارد. یافته‌های حاصل از الگوی تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که در مجموع ۳۰ عامل بازدارنده و ۲۲ عامل پیش‌برنده توسعه گردشگری روستایی وجود دارد. قلمی چراغچه و همکاران (۱۴۰۰)، پیشران‌های توسعه گردشگری را روستایی در شهرستان ارومیه مورد بررسی قرار دادند. نمونه آماری پژوهش شامل ۲۰ نفر از خبرگان حوزه گردشگری این شهرستان بود که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. الگوی مفهومی پژوهش شامل پنج بعد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، مدیریتی، طبیعی و زیربنایی و ۳۶ پیشران اولیه می‌باشد. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از تکنیک دلفی و نرم‌افزار میک مک استفاده شد. نتایج نشان داد که ۱۲ پیشران کلیدی در توسعه گردشگری روستایی شهرستان ارومیه نقش دارند. رحیمی‌پور و همکاران (۱۳۹۹)، پیشران‌های کلیدی مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری در روستاهای هدف گردشگری شهرستان سقز را با رویکرد آینده‌پژوهی مورد بررسی قرار دادند. در این راستا، تحلیل ساختاری میک مک و دلفی مورد استفاده قرار گرفت. نمونه آماری پژوهش شامل ۳۰ نفر از نخبگان و متخصصان گردشگری شهرستان سقز است. با توجه به نظر خبرگان نمونه، ۳۸ متغیر در قالب چهار بعد کلی اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، کالبدی و طبیعی شناسایی شد. نتایج حاصل از ماتریس اثرات متقاطع نشان داد که شرایط آب و هوایی، مشارکت و همبستگی اثرگذارترین عوامل در توسعه گردشگری روستاهای مورد مطالعه می‌باشند. محمدی و همکاران (۱۳۹۸)، عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری در روستای زراباد بخش الموت شرقی قزوین را مورد شناسایی و بررسی قرار دادند. نمونه آماری پژوهش شامل ۱۱۲ نفر از فعالان حوزه گردشگری روستایی منطقه بودند که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. الگوسازی معادلات ساختاری به منظور بررسی اثرگذار متغیرهای مستقل بر توسعه پایدار گردشگری مورد استفاده قرار گرفت. نتایج نشان داد که توسعه اشتغال‌زایی، حمایت‌های دولتی، مشارکت مردمی، پتانسیل روستایی و عوامل فرهنگی- اجتماعی اثر مثبت و معنی‌دار بر توسعه گردشگری پایدار روستایی دارند. در پژوهش بیضائی و صدقاتی (۱۳۹۸)، درخت تصمیم عوامل اثرگذار بر توسعه گردشگری پایدار با پنج معیار و ۱۳ زیرمعیار طراحی شد. نتایج حاصل از کاربرد تحلیل سلسله مراتبی نشان داد که جاذبه عناصر گردشگری با وزن نسبی ۳۶ درصد، اقتصادی با وزن نسبی ۲۷ درصد و زیرساخت‌های گردشگری با وزن نسبی ۱۷/۱ درصد به ترتیب بیشترین اثر را بر توسعه گردشگری از دیدگاه ۱۵ نفر خبره نمونه دارا می‌باشند.

نوری‌پور و همکاران (۱۳۹۷)، اثرات توسعه گردشگری در روستاهای بخش مرکزی بویراحمد را مورد بررسی قرار دادند. جامعه آماری شامل ۱۱۸۰ خانوار روستایی از دو گروه روستاهای غیر گردشگری‌پذیر و گردشگری‌پذیر بود. نتایج مقایسه وضعیت دو گروه روستا نشان داد که تنها در مؤلفه‌های تخلف‌های اجتماعی و آگاهی زیست‌محیطی بین روستای گردشگری‌پذیر و غیرگردشگری‌پذیر تفاوت معنی‌داری وجود دارد به طوری که رونق گردشگری از لحاظ اجتماعی اثر منفی داشته و منجر به افزایش تخلف اجتماعی شده است. همچنین، رونق گردشگری اثر مثبت از لحاظ زیست‌محیطی داشته است. آرایش (۱۳۹۵)، سازوکارهای توسعه گردشگری روستایی در حوزه طبیعی را در روستای حیدرآباد شهرستان ایلام مورد مطالعه قرار داد. جامعه آماری این مطالعه شامل کارشناسان، خانوارهای روستایی و گردشگری است. سرشماری از کارشناسان و خانوارهای روستایی صورت گرفت و نمونه آماری مرتبط با گردشگران با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. در مجموع، ۲۵۰ نفر به عنوان نمونه آماری مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که سازوکارهای زیرساختی- فرهنگی، سازوکارهای رفاهی، سازوکارهای اطلاع‌رسانی و سازوکارهای اقتصادی به ترتیب رتبه اول تا چهارم را در توسعه گردشگری در حوزه طبیعی دارا می‌باشند. نجارزاده و نعمت‌اللهی (۱۳۹۵)، عوامل اثرگذار بر توسعه گردشگری

روستایی را با تأکید بر پایداری عمومی مناطق روستایی و توسعه جوامع محلی، مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که جاذبه‌های گردشگری، نحوه برخورد مردم محلی، وضعیت پایداری و زیرساخت‌های گردشگری به ترتیب بیشترین اثر را در توسعه گردشگری روستایی دارد. میانگین سطح پایداری محیطی و زیرساخت‌های گردشگری از سطح متوسط پایین‌تر اما میانگین متغیرهای جاذبه‌ها، برخورد مردم محلی پایداری اقتصادی و اجتماعی، بالاتر از سطح متوسط است. بین پایداری زیست‌محیطی و روند توسعه گردشگری روستایی رابطه منفی آماری وجود دارد. لطیفی و سیار (۱۳۹۲) به بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی در همدان پرداختند. جامعه آماری پژوهش اعضای شوراهای اسلامی و تعدادی از سرپرستان خانوارهای روستایی بود. نتایج پژوهش نشان داد که موانع اصلی توسعه گردشگری روستایی شامل زیرساختی، فرهنگی، برنامه‌ریزی و مدیریت، اطلاع‌رسانی و تبلیغاتی است. دهکردی و میرک‌زاده (۱۳۹۱) عوامل اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی را از دیدگاه روستاییان چهارمحال و بختیاری مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحلیل نظر ۲۶۴ سرپرست خانوار نشان داد که هفت عامل برنامه‌ریزی دولتی، مشارکت، مسائل فرهنگی- اجتماعی، اقتصادی، مسائل بهداشتی و زیست‌محیطی، امنیت و آرامش و سودمندی و تبلیغات بر توسعه گردشگری روستایی اثرگذار می‌باشد.

لیو^۱ و همکاران (۲۰۲۳)، الگوی مساعدت و مشارکت گردشگری روستایی را در توسعه جامعه روستایی مبتنی بر گردشگری ارائه کردند. چهار فایده اصلی گردشگری روستایی برای توسعه جامعه روستایی شامل فایده اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیست محیطی و فراغت و آموزشی است که در مجموع ۳۲ زیرفایده را دارا می‌باشند. همچنین، نتایج نشان داد که منافع اقتصادی با وزن نسبی ۳۸/۷ درصد مهم‌ترین مشارکت و مساعدت را به خود اختصاص داده است. محمدی و همکاران (۲۰۲۲) با مرور سیستماتیک یافته‌های پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه عوامل اثرگذار در توسعه گردشگری روستایی، چهار دسته زمینه‌های اقتصادی، مدیریتی، اجتماعی- فرهنگی و جاذبه‌ها را به عنوان مؤلفه‌های اثرگذار معرفی کردند. مستعد بودن روستا برای سرمایه‌گذاری، انتخاب به عنوان روستای هدف گردشگری، تبلیغات برای معرفی جاذبه‌ها، هزینه کمتر گردشگری روستایی در قیاس با سایر انواع گردشگری و توسعه اشتغال و فرصت‌های شغلی در روستا از مهمترین عوامل مطرح شده در زمینه اقتصادی می‌باشد. کارآمدی مدیریت روستا و برنامه‌ریزی و اهتمام دولت به توسعه گردشگری روستایی عوامل مهم در زمینه مدیریتی است. در زمینه فرهنگی- اجتماعی، مواردی نظیر پایین بودن نزاع و درگیری در روستا، یکپارچگی قومی- مذهبی، امنیت، مشارکت، استفاده از نیروی انسانی متخصص، آموزش، روحیه میهمان‌نوازی، همدلی و همبستگی شایان توجه می‌باشد. در نهایت، برای زمینه جاذبه نیز شاخص‌هایی نظیر تنوع جاذبه‌های گردشگری، فراوانی جاذبه‌های طبیعی، سهولت دسترسی و ارتباط، جاذبه‌های رفاهی مانند سکونتگاه‌ها، جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی، ورزشی، دینی، تفریحی و مناسبی مطرح است. لیو و همکاران (۲۰۲۰)، نقش دولت در توسعه گردشگری روستایی کشور چین را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها نشان داد که راهبری گردشگری روستایی توسط دولت مرکزی و مدیریت مستقیم رشته فعالیت‌های مختلف مرتبط با گردشگری، ایجاد هماهنگی بین آنها و مردم محلی و رفع مشکلات و موانع توسعه پیشران‌های اصلی توسعه گردشگری روستایی است. جالاگر^۲ و همکاران (۲۰۱۸)، شکاف‌های نوآوری را به عنوان عامل بازدارنده توسعه گردشگری روستایی معرفی کردند. همچنین، آگاهی مردم محلی از آثار توسعه گردشگری، دسترسی به خدمات و زیرساخت‌های رفاهی، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری دولت و توسعه زیرساخت‌های کالبدی به عنوان پیشران‌های توسعه گردشگری روستایی مطرح شدند. لونل^۳ (۲۰۱۳)، جاذبه‌ها، سرمایه‌گذاری، زیرساخت‌های مناسب، خدمات و ترویج متنوع میهمان‌نوازی را به عنوان مؤلفه‌های اثرگذار بر ظهور و توسعه گردشگری روستایی معرفی کرد. به اعتقاد وی در

¹ Liu

² Hjalager

³ Lonel

راستای توسعه گردشگری روستایی لازم است دولت مسئولیت تدوین سیاست، تحقیق و برنامه‌ریزی، توسعه زیرساخت‌های اساسی، توسعه برخی نقاط عطف، ایجاد و مدیریت استانداردهای ارائه خدمات، ایجاد اقدامات مدیریتی و برنامه‌ریزی بهبود و حفاظت از محیط‌زیست، تعیین استانداردهایی برای آموزش و بهبود اشتغال، حفظ سلامت و ایمنی عمومی را بر عهده گیرد. همچنین، بخش خصوصی نیز مسئول توسعه خدمات اقامتی، عملیات آژانس‌های مسافرتی، فعالیت شرکت‌های گردشگری تجاری، توسعه مکان‌های دیدنی و تبلیغات از طریق فعالیت‌های بازاریابی خاص است.

در جمع‌بندی مرور منابع باید گفت کاربرد الگوهای تحلیل عاملی، الگوسازی معادلات ساختاری، تحلیل رگرسیون و آزمون‌های آماری فراوانی بیشتری در رتبه‌بندی و تعیین اهمیت پیشران‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی دارد. در بسیاری از موارد الگوهای مفهومی مورد استفاده در پژوهش‌های پیشین جامع نبوده و معیارها و زیرمعیارهای مهم لحاظ نشده است. ویژگی و ظرفیت‌های مناسب الگوهای تصمیم‌گیری چندمعیاره/چندشاخصه، توجه بسیاری از پژوهشگران را به منظور کاربرد آنها برای اولویت‌بندی گزینه‌های مختلف جلب نموده است. تحقق فرایند اولویت‌بندی بر مبنای نظر خبرگان، امکان بررسی سازگاری نظرات در این الگوها و توسعه الگوریتم‌های پیچیده مبتنی بر نظریه‌های فازی، خاکستری و کروی زمینه‌ساز کاربرد گسترده رهیافت‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره/چندشاخصه است. کاربرد انواع رهیافت‌ها و الگوریتم‌های چندمعیاره و چندشاخصه به دلیل نیاز به داده‌های کمتر، شفافیت بیشتر روند ارزیابی، اطمینان، اعتبار و استحکام نتایج، مقبولیت زیادی در بین پژوهشگران دارد (امروزنژاد و هو^۱، ۲۰۱۸). در این پژوهش برای نخستین بار در ایران، فرایند سلسله مراتبی فازی کروی^۲ (SFAHP) به منظور اولویت‌بندی پیشران‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی در روستای آلمان شهرستان رشت مورد استفاده قرار گرفت. در این راستا، پس از جمع‌بندی پیشران‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی بر مبنای مرور گسترده منابع و استفاده از نظر خبرگان محلی، درخت تصمیم جامع طراحی و در الگوسازی مورد استفاده قرار گرفت.

۳- روش، تکنیک‌ها و قلمرو

این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان و متخصصان حوزه گردشگری روستایی در شهرستان رشت است که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند تعداد ۱۵ نفر از آنان به عنوان نمونه آماری مورد مصاحبه قرار گرفتند. حجم نمونه توصیه شده در الگوهای تصمیم‌گیری چندمعیاره و چندشاخصه بین ۱۰ تا ۱۵ خبره می‌باشد (ساعتی و پنیواتی^۳، ۲۰۰۸). داده‌های مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه مقایسه‌های زوجی و مصاحبه با خبرگان و کارشناسان نمونه جمع‌آوری گردید. در این مطالعه از فرایند سلسله مراتبی فازی کروی (SFAHP) که در سال ۲۰۲۰ میلادی ارائه شده است جهت تحقق هدف اصلی پژوهش استفاده گردید. ایده اصلی در این رهیافت بسط فرایند سلسله مراتبی با استفاده از مجموعه‌های فازی کروی است (گوندوگدو و قهرمان^۴، ۲۰۲۰، ۴۶۰۹). تابع عضویت یک مجموعه‌ی فازی کروی با سه پارامتر درجه عضویت، درجه عدم عضویت و درجه دودلی^۵ (u, v, π) تعریف می‌شود. هر یک از این پارامترها به صورت مستقل می‌توانند مقداری بین صفر و یک را شامل شوند. مجموعه فازی کروی $(\tilde{A}_S)$ از جهان^۶ (u_1) به صورت زیر تعریف می‌شود:

¹ Emrouznejad and Ho

² Spherical Fuzzy Analytic Hierarchy Process

³ Saaty and Peniwati

⁴ Gündoğdu and Kahraman

⁵ Hesitancy

⁶ Universe

$$\tilde{A}_s = \{x \cdot (\mu_{\tilde{A}_s}(x) \cdot v_{\tilde{A}_s}(x) \cdot \pi_{\tilde{A}_s}(x)) \mid x \in u_1\} \quad (۱)$$

مراحل اجرایی SFAHP را می توان در پنج گام خلاصه کرد. در گام اول، الگوی سلسله مراتبی یا درخت تصمیم با سه سطح ایجاد می شود. سطح اول شامل هدف الگو بر اساس یک شاخص امتیاز است. تعیین شاخص امتیاز بر اساس تعداد معیارهایی است که در سطح دوم ارائه می شود. مجموعه ای از m گزینه در سطح سوم الگوی سلسله مراتبی ایجاد می شود. درخت تصمیم این پژوهش دارای سطح اول (هدف) و سطح دوم (معیارها و زیرمعیارها) است و با توجه به مطالعه موردی در خصوص روستای آلمان شهرستان رشت فاقد سطح سوم (گزینه) می باشد.

به منظور طراحی درخت تصمیم از الگوهای مورد استفاده در پژوهش های پیشین (کدیور، ۱۳۹۶، ۱۳؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۹۶، ۳۴۰؛ رضایی، ۱۳۹۷، ۱۴۵؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۸، ۴۳۴؛ راستای و همکاران، ۱۴۰۰، ۶۴) و نظر کارشناسان و خبرگان محلی استفاده شد. درخت تصمیم پژوهش دارای شش معیار شامل ظرفیت روستا با نماد A، مشارکت با نماد B، توسعه اشتغال با نماد C، حمایت دولتی - نهادی با نماد D، فرهنگی - اجتماعی با نماد E و محیط زیستی - کالبدی با نماد F است. در سطح دوم درخت تصمیم نیز ۳۶ زیرمعیار وجود دارد که نه زیرمعیار با نمادهای A1 تا A9 مربوط به معیار ظرفیت روستا، پنج زیرمعیار با نمادهای B1 تا B5 مربوط به معیار مشارکت، پنج زیرمعیار با نمادهای C1 تا C5 مربوط به معیار توسعه اشتغال، پنج زیرمعیار با نمادهای D1 تا D5 مربوط به معیار حمایت دولتی - نهادی، هشت زیرمعیار با نمادهای E1 تا E8 مربوط به معیار فرهنگی - اجتماعی و چهار زیرمعیار با نمادهای F1 تا F4 مرتبط با معیار محیط زیستی - کالبدی می باشند. با توجه به ابعاد درخت تصمیم هفت گروه مقایسه های زوجی در پرسشنامه لحاظ شد که در مجموع شامل ۱۱۸ مقایسه زوجی است. این پرسشنامه توسط ۱۵ نفر از کارشناس ها و خبرگان اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان، متخصصان و فعالان حوزه گردشگری روستایی استان گیلان تکمیل شد و اطلاعات حاصل در رهیافت SFAHP مورد استفاده قرار گرفت.

در گام دوم، ماتریس مقایسه های زوجی با استفاده از اصطلاحات زبانی ایجاد می شود. اصطلاحات زبانی مورد استفاده در جدول (۱) ارائه شد.

جدول ۱- مقیاس های زبانی اهمیت

تعریف	(μ, v, π)	شاخص امتیاز
اهمیت کاملاً زیاد	$(0.9, 0.1, 0)$	۹
اهمیت بسیار زیاد	$(0.8, 0.2, 0.1)$	۷
اهمیت زیاد	$(0.7, 0.3, 0.2)$	۵
اهمیت کمی بیشتر	$(0.6, 0.4, 0.3)$	۳
اهمیت برابر	$(0.5, 0.4, 0.4)$	۱
اهمیت کمی کمتر	$(0.4, 0.6, 0.3)$	۱/۳
اهمیت کم	$(0.3, 0.7, 0.2)$	۱/۵
اهمیت بسیار کم	$(0.2, 0.8, 0.1)$	۱/۷
اهمیت کاملاً کم	$(0.1, 0.9, 0)$	۱/۹

مأخذ: گوندو و قهرمان، ۲۰۲۰.

برای محاسبه شاخص های امتیاز (SI) هر گزینه در شرایطی که شاخص امتیاز ۱ تا ۹ باشد، از رابطه (۲) استفاده

می شود.

(۲)

اگر شاخص امتیاز $1/3$ تا $1/9$ را شامل شود، عکس این مقدار به کار می‌رود. در گام سوم، سازگاری ماتریس مقایسه‌های زوجی با استفاده از شاخص سازگاری (CI) ارزیابی می‌شود. مقدار آستانه‌ی این شاخص ۱۰ درصد است.

$$CI = \frac{\lambda_{max} - n}{n - 1} \quad (3)$$

در رابطه فوق، λ_{max} حداکثر مقدار ویژه ماتریس مقایسه‌های زوجی و n تعداد معیارها است.

در گام چهارم، وزن‌های فازی معیارها و گزینه‌ها (SWM_w) محاسبه می‌شود.

$$SWM_w = \left[1 - \prod_{j=1}^n (1 - \mu_{\tilde{A}_{sij}}^2)^{w_j} \right]^{0.5} \cdot \prod_{j=1}^n V_{\tilde{A}_{sij}}^{w_j} \cdot \left[\prod_{j=1}^n (1 - \mu_{\tilde{A}_{sij}}^2)^{w_j} - \prod_{j=1}^n (1 - \mu_{\tilde{A}_{sij}}^2 - \pi_{\tilde{A}_{sij}}^2)^{w_j} \right]^{0.5} \quad (4)$$

در گام پنجم، وزن‌ها با استفاده از توالی لایه‌های سلسله مراتبی محاسبه می‌شود. نخست، از تابع امتیاز برای فازی کردن وزن معیارها استفاده می‌شود.

$$S(\tilde{w}_j^s) = \sqrt{\left| 100 \times \left[\left(3\mu_{\tilde{A}_s} - \frac{\pi_{\tilde{A}_s}}{2} \right)^2 - \left(\frac{v_{\tilde{A}_s}}{2} - \pi_{\tilde{A}_s} \right)^2 \right] \right|} \quad (5)$$

در ادامه، وزن معیارها با استفاده از رابطه‌ی (۶) نرمال‌سازی می‌شود و ضرب فازی کروی در معادله‌ی (۷) اعمال می‌شود.

$$\bar{w}_j^s = \frac{S(\tilde{w}_j^s)}{\sum_{j=1}^n S(\tilde{w}_j^s)} \quad (6)$$

$$\tilde{A}_{sij} = \bar{w}_j^s \times \tilde{A}_{si} \quad (7)$$

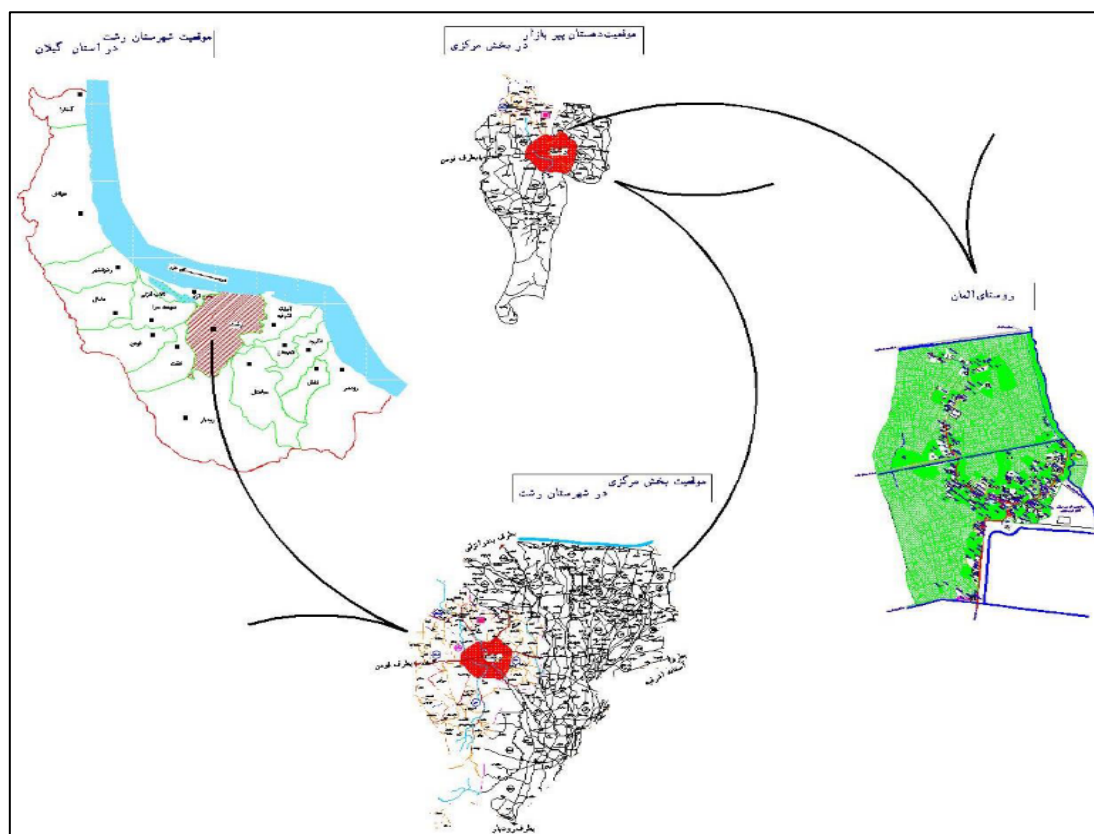
$$= \left(1 - \left(1 - \mu_{\tilde{A}_{si}}^2 \right)^{\bar{w}_j^s} \right)^{1/2} \cdot v_{\tilde{A}_{si}}^{\bar{w}_j^s} \cdot \left(1 - \mu_{\tilde{A}_{si}}^2 \right)^{\bar{w}_j^s} - \left(1 - \mu_{\tilde{A}_{si}}^2 - \pi_{\tilde{A}_{si}}^2 \right)^{\bar{w}_j^s} \right)^{1/2}$$

در صورت وجود گزینه در درخت تصمیم، امتیاز رتبه‌بندی نهایی ($\tilde{F}$) برای هر گزینه با استفاده از رابطه (۸) محاسبه می‌شود.

$$\tilde{F} = \sum_{j=1}^n \tilde{A}_{sij} = \tilde{A}_{si1} + \tilde{A}_{si2} + \dots + \tilde{A}_{sin} \quad (8)$$

روستای آلمان در شمال غربی دهستان پیربازار قرار دارد. روستای آلمان در مسیر دسترسی از طریق جاده آسفالت به روستای پستک و همینطور محله گلسار شهر رشت دارد. همچنین، این روستا از طریق راه روستایی به اتوبان رشت - انزلی دسترسی دارد. موقعیت جغرافیایی روستای آلمان در ۴۹ درجه و ۲۵ دقیقه طول شرقی و ۳۷ درجه و ۲۰ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. وسعت شالیزارهای این روستا ۸۶/۵ هکتار و اراضی باغی آن نیز بالغ بر ۱۹ هکتار می‌باشد. اراضی مسکونی، تجاری و صنعتی روستا نیز ۱۸/۸ هکتار وسعت دارند. جمعیت روستا براساس سرشماری سال ۱۳۹۰ معادل ۳۴۹ نفر می‌باشد. موقعیت جغرافیایی، طبیعت بکر و شرایط محیطی روستای آلمان فرصت مناسبی برای توسعه گردشگری و رونق اقتصاد روستا فراهم آورده است.

شکل ۳- موقعیت روستای مورد مطالعه

۴- یافته‌ها و تحلیل داده

در سطح دوم درخت تصمیم شش معیار وجود دارد. براساس تحلیل داده‌های مربوط به ۱۵ مقایسه زوجی صورت گرفته توسط خبرگان نمونه برای این سطح، وزن نسبی هر یک از معیارها در توسعه گردشگری روستای آلمان تعیین شد.

جدول ۲- وزن یا اهمیت نسبی معیارهای درخت تصمیم

معیار	نماد	وزن نسبی (درصد)	رتبه اهمیت
ظرفیت روستا	A	۱۶/۷۹	۳
مشارکت	B	۱۶/۲۱	۴
توسعه اشتغال	C	۱۸/۰۵	۱
حمایت دولتی- نهادی	D	۱۵/۷۵	۵
فرهنگی- اجتماعی	E	۱۵/۵۲	۶
محیط زیستی- کالبدی	F	۱۷/۶۸	۲

نرخ ناسازگاری = ۰/۰۶۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

اعتبار نتایج در رهیافت SFAHP منوط به کمتر بودن نرخ ناسازگاری از ۰/۱ یا ۱۰ درصد است. مقایسه معیارهای درخت تصمیم نشان داد که توسعه اشتغال با اهمیت نسبی ۱۸/۰۵ درصد رتبه نخست اهمیت و معیار فرهنگی- اجتماعی با ۱۵/۵۲ درصد وزن نسبی کمترین اهمیت را در بین معیارهای پژوهش دارند. توسعه اشتغال از طریق رونق گردشگری روستایی منجر به

کاهش نرخ بیکاری موجود در روستای آلمان، بهبود درآمد خانوارهای روستایی و پایداری این سکونتگاه می‌شود. همانطور که پیشتر نیز مورد اشاره قرار گرفت، بررسی‌های میدانی نشان داد که درآمد پایین در بخش کشاورزی و بیکاری جوانان روستا از مشکلات اصلی این روستا می‌باشد. مقایسه ۹ زیرمعیار ظرفیت روستا در قالب ۳۶ مقایسه زوجی نشان داد که امنیت روستا با اهمیت ۱۶/۲۸ درصد در رتبه اول، زیرمعیار برخورداری از امکانات اقامتی مناسب با اهمیت ۱۳/۶۹ درصد در رتبه دوم، و زیرمعیار برخورد مناسب روستاییان با اهمیت ۱۲/۴۸ درصد در رتبه سوم قرار دارند. برقراری امنیت در روستا لازمه رونق گردشگری و استقبال گردشگران است. کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی و توسعه امکانات و زیرساخت‌های فرهنگی در روستا به منظور بهبود شرایط سلامت روحی جوانان روستایی نقش شایان توجهی در این حوزه دارد.

جدول ۳- وزن یا اهمیت نسبی زیرمعیارهای ظرفیت روستا

رتبه اهمیت	وزن نسبی (درصد)	نماد	زیرمعیار
۹	۷/۷۱	A1	اطلاع‌رسانی جاذبه‌های روستا
۱	۱۶/۲۸	A2	امنیت روستا
۵	۱۰/۶۵	A3	سهولت تهیه لوازم مورد نیاز گردشگر
۳	۱۲/۴۸	A4	برخورد مناسب روستاییان
۸	۸/۳۵	A5	برخورداری از سرویس بهداشتی عمومی مناسب
۲	۱۳/۶۹	A6	برخورداری از امکانات اقامتی مناسب
۴	۱۰/۹۹	A7	برخورداری از امکانات تفریحی
۷	۹/۸۳	A8	وجود بازارهای محلی
۶	۱۰/۰۱	A9	استفاده از ظرفیت روستای نمونه گردشگری

نرخ ناسازگاری = ۰/۰۷۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

در معیار مشارکت، پنج زیر معیار مورد مقایسه قرار گرفت. نتایج روش SFAHP نشان داد که مشارکت روستاییان در ارائه خدمات اقامتی به گردشگران (B5) با اهمیت نسبی ۲۵/۱۵ درصد در رتبه اول، زیر معیار مشارکت روستاییان در احداث مراکز خدماتی- تفریحی (B4) با اهمیت ۲۴/۵۵ درصد در رتبه دوم، و زیر معیار ارتقای مشارکت مردمی در تصمیم‌گیری (B1) با اهمیت ۱۸/۵۵ درصد در رتبه سوم قرار دارد. کاهش درآمد واقعی حاصل از بخش کشاورزی و زراعت برنج در سال‌های اخیر انگیزه زیادی در روستاییان به منظور مشارکت در ارائه خدمات گردشگری و کسب درآمد جانبی به وجود آورده است. بررسی‌های میدانی نشان می‌دهد انسجام و اعتماد اجتماعی مطلوبی بین روستاییان وجود دارد و در صورت تعامل دستگاه‌های اجرایی و بخش خصوصی برای ایجاد واحدهای گردشگری و بوم‌گردی، آمادگی لازم برای مشارکت در پروژه‌های توسعه‌ای گردشگری در بین ساکنین روستای آلمان وجود دارد.

جدول ۴- وزن یا اهمیت نسبی زیرمعیارهای مشارکت

رتبه اهمیت	وزن نسبی (درصد)	نماد	زیرمعیار
۳	۱۸/۵۵	B1	ارتقای مشارکت مردمی در تصمیم‌گیری
۵	۱۵/۱۶	B2	مشارکت روستاییان در راهنمایی گردشگران
۴	۱۶/۵۸	B3	مشارکت روستاییان در حمل و نقل گردشگران
۲	۲۴/۵۵	B4	مشارکت روستاییان در احداث مراکز خدماتی-تفریحی
۱	۲۵/۱۵	B5	مشارکت روستاییان در ارائه خدمات اقامتی به گردشگران

نرخ ناسازگاری = ۰/۰۵۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

مقایسه زیرمعیارهای پنج گانه معیار توسعه اشتغال نشان داد که بهبود فرصت‌های شغلی مرتبط با گردشگری (C1) با وزن نسبی ۲۹/۰۶ درصد در رتبه اول، زیر معیار سرمایه‌گذاری در آموزش نیروی انسانی بومی مورد نیاز برای توسعه خدمات و فعالیت‌های گردشگری (C5) با اهمیت نسبی ۱۸/۹۷ درصد در رتبه دوم، و زیر معیار ایجاد و توسعه بوم‌گردی‌ها (C4) با اهمیت ۱۸/۸۸ درصد در رتبه سوم قرار دارند. خرد شدن اراضی کشاورزی، درآمد پایین و افزایش قابل توجه هزینه‌های تولید در این بخش، متنوع‌سازی منابع درآمدی روستاییان را به عنوان یکی از نیازهای اساسی گوشزد می‌کند. توسعه گردشگری و ایجاد فرصت‌های شغلی برای روستاییان در کنار آموزش نیروی انسانی بومی برای ارائه مطلوب خدمات گردشگری لازمه توسعه پایدار اشتغال در این روستا می‌باشد.

جدول ۵- وزن یا اهمیت نسبی زیرمعیارهای توسعه اشتغال

رتبه اهمیت	وزن نسبی (درصد)	نماد	زیرمعیار
۱	۲۹/۰۶	C1	بهبود فرصت‌های شغلی مرتبط با گردشگری
۴	۱۸/۵۳	C2	فعالیت روستاییان در خصوص تولید و فروش محصولات محلی و صنایع دستی
۵	۱۴/۵۷	C3	توسعه خدمات مرتبط با حوزه املاک و مستغلات در روستا
۳	۱۸/۸۸	C4	ایجاد و توسعه بوم‌گردی‌ها
۲	۱۸/۹۷	C5	سرمایه‌گذاری در آموزش نیروی انسانی بومی مورد نیاز برای توسعه خدمات و فعالیت‌های گردشگری

نرخ ناسازگاری = ۰/۰۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

در معیار حمایت دولتی- نهادی، پنج زیرمعیار مورد مقایسه قرار گرفت. نتایج رهیافت SFAHP نشان داد که بهبود و ارتقای زیرساخت‌های روستا و امکانات رفاهی جهت توسعه گردشگری (D1) با اهمیت نسبی ۲۷ درصد در رتبه اول، زیرمعیار نظارت و حمایت مدیریت محلی و جلب همکاری شورای اسلامی روستا در راستای ارتقای گردشگری (D2) با اهمیت ۲۰/۰۷ درصد در رتبه دوم، و زیرمعیار تأمین و توسعه خدمات امنیتی جهت تداوم حضور گردشگر در روستا (D4) با وزن نسبی ۱۹ درصد در رتبه سوم قرار دارد. بررسی‌های میدانی نشان می‌دهد که ضعف جدی در ارائه خدمات زیربنایی، پشتیبانی و رفاهی در روستای آلمان وجود دارد و زیرساخت‌های روستا فرسوده است و نیاز به بازسازی و ارتقاء دارد. با توجه به حجم سرمایه‌گذاری و نیازهای بودجه‌ای حمایت دولت و نهادهای مرتبط در جهت رفع این کاستی‌ها ضروری است. همچنین، تقویت نظارت و مشارکت بیشتر مدیریت محلی روستا می‌تواند در پیگیری امور مرتبط با بهبود شرایط زیرساخت‌ها بسیار اثرگذار باشد.

جدول ۶- وزن یا اهمیت نسبی زیرمعیارهای حمایت دولتی- نهادی

رتبه اهمیت	وزن نسبی (درصد)	نماد	زیرمعیار
۱	۲۷	D1	بهبود و ارتقای زیرساخت‌های روستا و امکانات رفاهی جهت توسعه گردشگری
۲	۲۰/۰۷	D2	نظارت و حمایت مدیریت محلی و جلب همکاری شورای اسلامی روستا در راستای ارتقای گردشگری
۵	۱۵/۹۴	D3	طراحی برنامه جامع و یکپارچه برای توسعه گردشگری در روستا
۳	۱۹	D4	تأمین و توسعه خدمات امنیتی جهت تداوم حضور گردشگر در روستا
۴	۱۸	D5	پشتیبانی از نیروی متخصص و آموزش‌دیده در حوزه برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری

نرخ ناسازگاری = ۰/۰۹۴

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

نتایج رهیافت SFAHP نشان داد که طراحی برنامه‌های لازم برای بسترسازی فرهنگی در توسعه گردشگری روستا (E3) با اهمیت ۱۵/۱۴ در رتبه اول، زیرمعیار آموزش روستاییان در خصوص مدیریت فضای گردشگری (E5) با اهمیت ۱۴/۱۹ درصد در رتبه دوم، و زیرمعیار توجه گردشگران به خصوصیات فرهنگی - اعتقادی در روستا (E6) با اهمیت ۱۳/۷ درصد در رتبه سوم را دارا می‌باشند. فقدان فضاهای فرهنگی و عدم وجود برنامه جهت آموزش و نهادینه‌سازی گردشگری در روستا به عنوان یک تهدید جدی در راستای توسعه پایدار گردشگری مطرح می‌باشد. از این رو، توجه به مباحث فرهنگی مرتبط با گردشگری در روستای میزبان و برنامه‌ریزی جهت آموزش روستاییان جزء اولویت‌های اساسی این حوزه است.

جدول ۷- وزن یا اهمیت نسبی زیرمعیارهای فرهنگی - اجتماعی

رتبه اهمیت	وزن نسبی (درصد)	نماد	زیرمعیار
۵	۱۲/۴۱	E1	نهادینه شدن مهمان‌نوازی و فرهنگ گردشگری در روستا
۷	۱۰/۰۷	E2	مدیریت پویایی فرهنگی در روستا با افزایش حضور گردشگران
۱	۱۵/۱۴	E3	طراحی برنامه‌های لازم برای بسترسازی فرهنگی در توسعه گردشگری روستا
۸	۹/۱۶	E4	آموزش گردشگران به منظور اثرگذاری حداقلی بر فرهنگ روستا
۲	۱۴/۱۹	E5	آموزش روستاییان در خصوص مدیریت فضای گردشگری
۳	۱۳/۷	E6	توجه گردشگران به خصوصیات فرهنگی - اعتقادی در روستا
۶	۱۲/۱۴	E7	نگرش مثبت نسبت به توسعه گردشگری در روستا
۴	۱۳/۱۹	E8	احساس مسئولیت در برابر میراث فرهنگی روستا

نرخ ناسازگاری = ۰/۰۹۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

از نظر خبرگان نمونه، در بین زیرمعیارهای محیط‌زیستی - کالبدی، مدیریت دفع زباله (F1) با اهمیت ۳۱/۷ درصد در رتبه اول قرار دارد و مدیریت توسعه ویلاسازی و خانه‌های دوم در روستا (F4) آخرین رتبه را جهت توسعه گردشگری روستایی دارا می‌باشد. بررسی‌های میدانی نشان داد که معضل زباله و بوی فاضلاب تهدیدی برای سلامت روستاییان و از جمله موانع جدی توسعه گردشگری در روستای آلمان است. پیگیری و نظارت دهیاری و شورای اسلامی روستا جهت مدیریت دفع زباله، ایجاد شبکه جمع‌آوری فاضلاب و تجهیزات جانبی، و ایجاد سامانه‌های هدایت آب‌های سطحی در سطح روستا از اولویت‌های اساسی این حوزه می‌باشد.

جدول ۸- وزن یا اهمیت نسبی زیرمعیارهای محیط‌زیستی - کالبدی

رتبه اهمیت	وزن نسبی (درصد)	نماد	زیرمعیار
۱	۳۱/۷۳	F1	مدیریت دفع زباله در روستا
۲	۲۶/۷۹	F2	مدیریت دفع فاضلاب در روستا
۳	۲۶/۲۹	F3	جلوگیری از تغییر کاربری اراضی کشاورزی
۴	۱۵/۱۹	F4	مدیریت توسعه ویلاسازی و خانه‌های دوم در روستا

نرخ ناسازگاری = ۰/۰۴۱

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

به منظور دسته‌بندی زیرمعیارها و تعیین پیشران‌های کلیدی توسعه گردشگری روستایی از رهیافت فاصله انحراف معیار از میانگین استفاده شد. در این راستا، پس از محاسبه وزن نهایی هر زیرمعیار (حاصلضرب وزن نسبی زیرمعیار در وزن نسبی معیار مرتبط)، اگر وزن نهایی زیرمعیار از میانگین به اضافه انحراف معیار وزن‌های نهایی بیشتر باشد در گروه پیشران‌ها

با اثرگذاری بسیار زیاد یا کلیدی دسته‌بندی می‌شود. نتایج بیانگر وجود هفت پیشران کلیدی در توسعه گردشگری روستای آلمان است. مدیریت دفع زباله در روستا (وزن نهایی ۵/۶۱ درصد)، بهبود فرصت‌های شغلی مرتبط با گردشگری (وزن نهایی ۵/۲۵ درصد)، مدیریت دفع فاضلاب در روستا (وزن نهایی ۴/۷۴ درصد)، جلوگیری از تغییر کاربری اراضی کشاورزی (وزن نهایی ۴/۶۵ درصد)، بهبود و ارتقای زیرساخت‌های روستا و امکانات رفاهی جهت توسعه گردشگری (وزن نهایی ۴/۲۵ درصد)، مشارکت روستاییان در ارائه خدمات اقامتی به گردشگران (وزن نهایی ۴/۰۸ درصد) و مشارکت روستاییان در احداث مراکز خدماتی-تفریحی (وزن نهایی ۳/۹۸ درصد) به ترتیب پیشران‌های کلیدی اثرگذار بر توسعه گردشگری روستایی می‌باشند و برنامه‌ریزی توسعه گردشگری با محوریت این عوامل مورد نیاز است.

۵- بحث و فرجام

به منظور بررسی مؤلفه‌ها و سنجه‌های اثرگذار بر توسعه گردشگری در روستای آلمان شهرستان رشت درخت تصمیم جامع با شش معیار و ۳۶ زیرمعیار طراحی شد. تحلیل مقایسه‌های زوجی خبرگان نمونه با استفاده از رهیافت SFAHP نشان داد که در بین معیارهای مورد بررسی، معیار توسعه اشتغال (C) بالاترین اهمیت را جهت تحقق هدف پژوهش دارا می‌باشد. این یافته با نتایج پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۸) مطابقت دارد که در آن از میان پنج معیار (پتانسیل روستا، مشارکت مردمی، توسعه اشتغال‌زایی، حمایت‌های دولتی، فرهنگی-اجتماعی)، معیار توسعه اشتغال‌زایی با وزن ۲۴/۴ درصد دارای رتبه اول بود. در تحقیق آرایش (۱۳۹۵) از میان چهار معیار (سازوکارهای زیرساختی-فرهنگی، سازوکارهای رفاهی-خدماتی، زیرساخت‌های اطلاع‌رسانی، و سازوکارهای اقتصادی-فرهنگی)، معیار سازوکارهای زیرساختی-فرهنگی دارای رتبه اول بوده است. پژوهش نوری پور و همکاران (۱۳۹۷) نیز نشان داد که مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، توجه به آداب و رسوم محلی، تمایل به زندگی در روستا، اشتغال و آگاهی زیست‌محیطی در روستاهای گردشگری‌پذیر بالاتر از روستاهای غیر گردشگری‌پذیر است. همچنین، در پژوهش بیضایی و صداقتی (۱۳۹۸)، ایجاد و پررنگ کردن عامل جذابیت در عناصر گردشگری با وزن ۳۶ درصد دارای رتبه نخست در بین شاخص‌های گردشگری پایدار می‌باشد. توسعه زیرساخت‌های گردشگری روستایی، توجه به تبلیغات و استفاده از تیم تخصصی به منظور توسعه گردشگری در مطالعه ثقفی‌اصل و افراخته (۱۴۰۲) مورد تأکید قرار گرفت. یافته‌های جالاگر و همکاران (۲۰۱۸) و کاستنهلز و همکاران (۲۰۱۸) نیز نشان داد که ظرفیت روستا، مشارکت مردمی، توسعه اشتغال‌زایی، مؤلفه دولتی-نهادی و عوامل فرهنگی-اجتماعی بر توسعه گردشگری روستایی اثرگذار است.

در بین زیرمعیارهای ظرفیت روستا، امنیت روستا بیشترین اهمیت را به خود اختصاص داد. در پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۸) نیز امنیت موجود در منطقه به عنوان یکی از متغیرهای اثرگذار بر عامل پتانسیل روستا شناخته شد. در بین زیرمعیارهای مشارکت، مشارکت روستاییان در ارائه خدمات اقامتی به گردشگران بالاترین اولویت را دارا می‌باشد. این یافته با نتایج پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۸) تطابق دارد که مشارکت روستاییان در خصوص ارائه خدمات اقامتی به گردشگران مهم‌ترین متغیر اثرگذار بر عامل مشارکت مردمی در جهت توسعه پایدار گردشگری روستایی است. بهبود فرصت‌های شغلی مرتبط با گردشگری بالاترین اولویت را در بین زیرمعیارهای توسعه اشتغال دارا می‌باشد. در پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۸) نیز افزایش فرصت‌های شغلی و کاهش بیکاری مهم‌ترین گونه در بین متغیرهای اثرگذار بر عامل توسعه اشتغال‌زایی در راستای توسعه پایدار گردشگری روستایی است. بهبود و ارتقای زیرساخت‌های روستا و امکانات رفاهی جهت توسعه گردشگری، بالاترین اولویت را در بین زیرمعیارهای حمایت دولتی-نهادی دارا می‌باشد. در مطالعه محمدی و همکاران (۱۳۹۸)، بهبود و ارتقای زیرساخت‌های روستا برای توسعه گردشگری دارای اثر مثبت و معنی‌دار بر

توسعه پایدار گردشگری روستایی است. با توجه به معضلات زیست‌محیطی در استان گیلان، در بین زیرمعیارهای محیط-زیستی-کالبدی، دو مقوله مدیریت دفع زباله در روستا و مدیریت دفع فاضلاب در روستا بیشترین اهمیت را در راستای توسعه گردشگری روستایی دارا می‌باشند. براساس یافته‌های مطالعه آرایش (۱۳۹۵) نیز زیرساخت‌های محیط‌زیستی، رفاهی، خدماتی و کالبدی نقش مهمی در توسعه گردشگری نواحی روستایی دارد. با توجه به چالش‌های موجود در استان گیلان، توسعه گردشگری روستایی، رویکرد مناسب و کلید اساسی جهت فقرزدایی در مناطق روستایی و کاهش مهاجرت به شهرها، پایداری و حفظ مؤلفه‌های فرهنگ روستایی، محیط‌زیست، منابع طبیعی و تقویت عزت نفس در مناطق روستایی است. راه حل بسیاری از مشکلات اقتصادی و اجتماعی در این مناطق توجه و برنامه‌ریزی دقیق جهت توسعه گردشگری روستایی در استان گیلان می‌باشد.

۶- منابع

- آرایش، محمدباقر (۱۳۹۵). سازوکارهای توسعه گردشگری روستایی در حوزه طبیعی (مطالعه موردی روستای حیدرآباد، شهرستان ایلام)، روستا و توسعه، ۱۹(۴)، ۱۲۱-۱۴۱. <https://doi.org/10.30490/rvt.2017.59482>
- اعظمی، امیر، حشمتی‌جدید، مهدی، سلیمانی، عادل، و حسنی علی‌یگی، امیر (۱۳۹۵). تبیین اثرات گردشگری بر توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی روستای ریجاب از توابع شهرستان دالاهو در استان کرمانشاه). میراث و گردشگری، ۱۱(۱)، ۲۴-۴۲. <https://www.magiran.com/volume/119775>
- امامی، سیده فاطمه، دربان آستانه، علیرضا، رضوانی، محمد رضا، و قدیری معصوم، مجتبی (۱۴۰۱). تحلیل فضایی عوامل موثر بر گردشگری روستایی اجتماع‌محور (مطالعه موردی: مناطق روستایی استان گیلان)، آمایش جغرافیایی فضا، ۱۲(۱)، ۹۷-۱۱۳. https://gps.gu.ac.ir/article_152683.html
- ایمانی، بهرام، رحمتی، منصور و مهدی‌زاده، محمدباقر (۱۴۰۰). تحلیل دیدگاه جوامع روستایی درباره عوامل بازدارنده و پیش‌برنده توسعه گردشگری روستایی (نمونه پژوهش: روستاهای شهرستان نیر. برنامه‌ریزی فضایی)، ۱۱(۳)، ۹۵-۱۱۶. <https://doi.org/10.22108/sppl.2021.128362.1575>
- بهادرانی، بتول، مرادی، محمود، ضیائی، محمود، و اکبرآقایی، فرحناز (۱۴۰۳). خوشه‌بندی روستاهای دارای پتانسیل گردشگری در شهرستان طبس. روستا و توسعه پایدار فضا، ۵(۱)، ۱۱۳-۱۲۹. <https://doi.org/10.22077/vssd.2023.6332.1184>
- بیضائی، میترا، و صدقاتی، عاطفه (۱۳۹۸). برنامه‌ریزی توسعه گردشگری پایدار: شناسایی عناصر پایه و ارزیابی وضعیت (مطالعه موردی: شهرستان بجنورد)، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۳۰(۱)، ۱۱۱-۱۲۶. <https://doi.org/10.22108/gep.2019.116360.1139>
- پورجعفر، محمدرضا، محمودی‌نژاد، هادی، ایلکا، شاهین و عاقبت‌بخیر، حامد (۱۳۹۱). فراتحلیلی از ارزیابی رویکردهای توسعه گردشگری روستایی با تاکید بر تحلیل عوامل راهبردی (SWOT). علوم و تکنولوژی محیط‌زیست، ۱۴(۲)، ۶۱-۷۹. https://jest.srbiau.ac.ir/article_549.html
- تقیلو، علی‌اکبر، سلطانی، ناصر، و آفتاب، احمد (۱۳۹۵). پیشران‌های توسعه روستاهای ایران. برنامه‌ریزی و آمایش فضا، ۲۰(۴)، ۲۸-۱. <https://hsm.spm.modares.ac.ir/article-21-5316-fa.html>
- ثقفی‌اصل، صادق، و افراخته، حسن (۱۴۰۲). بسترهای حاکم و پیامدهای حاصل از توسعه گردشگری بر مبنای مزیت‌های رقابت‌پذیری در ناحیه روستایی رودبار قصران. روستا و توسعه پایدار فضا، ۴(۳)، ۲۰-۳۸. <https://doi.org/10.22077/vssd.2022.5392.1114>
- حجاریان، احمد (۱۴۰۲). اثرات گردشگری خلاق بر پایداری سرمایه‌های معیشتی خانوارهای روستایی منطقه ارسباران. روستا و توسعه پایدار فضا، ۴(۲)، ۲۲-۳۶. <https://doi.org/10.22077/vssd.2023.5664.1133>
- حسین‌زاده، عرفانه، شمسی‌الدینی، علی، قربانی‌نژاد، ربیاز، و توکلان، علی (۱۴۰۲). شناسایی سازه‌های مؤثر بر نقش گردشگری خوراک در توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی استان مازندران. روستا و توسعه پایدار فضا، ۴(۴)، ۱۱۳-۱۳۱. <https://doi.org/10.22077/vssd.2023.6244.1180>
- خداپناه، کیومرث (۱۴۰۲). تحلیل عوامل مؤثر و پیش‌برنده توسعه گردشگری روستایی از دیدگاه روستاییان مطالعه موردی: دهستان حیران، شهرستان آستارا. برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، ۱۸(۱)، ۱۰۳-۱۱۶. <https://doi.org/10.30473/psp.2023.64008.2605>

- خسروجردی، مدینه، و نوری پور، مهدی (۱۳۹۵). تحلیل نگرش روستاییان نسبت به گردشگری روستایی با استفاده از نظریه رفتار برنامه ریزی شده، (مورد مطالعه: بخش درودزن شهرستان مرودشت). *برنامه ریزی و توسعه گردشگری*، ۵(۱۹)، ۱۵۳-۱۷۴.
<https://doi.org/10.22080/jtpd.2017.1435>
- راستای، عبدالقادر، هادیانی، زهره، و طیب نیا، سید هادی (۱۴۰۰). تحلیل اثرات گردشگری بر جامعه میزبان نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستای تمین در شهرستان میرجاوه). *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۲(۴)، ۵۷-۷۸.
<https://doi.org/10.22077/vssd.2022.4770.1042>
- رحیمی پور، بهاره، ظاهری، محمد و کریم زاده، حسین (۱۳۹۹). شناسایی و تحلیل پیشران های کلیدی مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری روستایی با رویکرد آینده پژوهی (مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری شهرستان سقز). *برنامه ریزی و توسعه گردشگری*، ۳۵، ۹۰-۱۱۱.
<https://doi.org/10.22080/jtpd.2021.19834.3383>
- رضایی، پژمان (۱۳۹۷). ارزیابی میزان پایدار گردشگری روستایی: مطالعه موردی دهستان هوره، استان چهارمحال و بختیاری. *روستا و توسعه*، ۲۱(۴)، ۱۳۵-۱۵۹.
<https://doi.org/10.30490/rvt.2019.85229>
- رضوانی، محمدرضا، فرجی سبکبار، حسنعلی، دربان آستانه، علیرضا، و کریمی، سید هادی (۱۳۹۶). شناسایی و اعتبارسنجی عوامل و شاخص های کیفیت محیطی مؤثر در برندسازی مقاصد گردشگری روستایی با استفاده از روش تحلیل محتوا (مورد مطالعه: منطقه قومی فرهنگی اورامانات در استان های کردستان و کرمانشاه). *پژوهش های روستایی*، ۲(۸)، ۳۱۸-۳۴۵.
<https://doi.org/10.22059/jrur.2017.62675>
- سوگندی، فاطمه (۱۴۰۲). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی با تمرکز به نقش ویروس کرونا (مطالعه موردی روستای بوژان شهرستان نیشابور). *راهبردهای توسعه روستایی*، ۱۰(۱)، ۹۵-۱۱۱.
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2022.330043.2002>
- عظیمی، نورالدین، و علیدوست، غزل (۱۳۹۹). بررسی توان های گردشگری روستایی و موانع توسعه آن در شهرستان لاهیجان. *مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی*، ۱۵(۲)، ۴۶۷-۴۸۲.
<https://sanad.iau.ir/Journal/jshsp/Article/1031804>
- قلمی چراغ تپه، مزگان، دربان آستانه، علیرضا، و خراسانی، محمدامین (۱۴۰۰). شناسایی و تحلیل پیشران های توسعه گردشگری روستایی (مورد مطالعه: شهرستان ارومیه). *آینده پژوهی ایران*، ۶(۲)، ۲۲۱-۲۴۴.
<https://doi.org/10.30479/ifs.2022.15806.1307>
- کدیور، علی اصغر (۱۳۹۶). بررسی قابلیت های گردشگری روستایی در استان خراسان رضوی. *روستا و توسعه*، ۲۰(۱)، ۱-۲۳.
<https://doi.org/10.30490/rvt.2017.59485>
- محمدی، کریم، محمدزاده نصیرآبادی، مهناز، و شرقی، طاهره (۱۳۹۸). شناسایی و بررسی عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری روستایی (مطالعه موردی: روستای زرآباد بخش الموت شرقی قزوین). *راهبردهای توسعه روستایی*، ۶(۴)، ۴۲۷-۴۴۳.
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2020.204571.1820>
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن - شهرستان رشت. تهران: مرکز آمار ایران.
- نجفی پور، امیرعباس، فروزانفر، محمدحسین و حقیقت قهفرخی، فرزانه (۱۳۹۴). بررسی روندهای آتی گردشگری ایران و ارتباط آن با علم آینده پژوهشی، دومین کنفرانس بین المللی آینده پژوهی، مدیریت و توسعه اقتصادی، مشهد، ایران.
<https://civilica.com/doc/503830/>
- نوری پور، مهدی، درخشان، الهام، و شریفی، زینب (۱۳۹۷). اثرات توسعه گردشگری در روستاهای بخش مرکزی شهرستان بویراحمد. *راهبردهای توسعه روستایی*، ۵(۴)، ۴۲۷-۴۴۰.
<https://doi.org/10.22048/rdsj.2019.134843.1739>

References

- Alam, Md.S., and Paramati, S. R. (2016). The impact of tourism on income inequality in developing economies: Does Kuznets curve hypothesis exist? *Annals of Tourism Research*, 61, 111-126.
<https://doi.org/10.1016/j.annals.2016.09.008>
- Arayesh, M.B. (2016). Mechanisms of Rural Tourism with Emphasis on the Natural Tourism: A Case Study of Heidarabad Village, Ilam County of Iran. *Village and Development*, 19(4), 121-141.
<https://doi.org/10.30490/rvt.2017.59482> (In Persian)
- Avcikurt, C., Dinu, M.S., Hacıoglu, N., Efe, R., and Soykan, A. (2015). *Tourism, environment and sustainability*. Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.
https://www.academia.edu/21382251/Tourism_Environment_and_Sustainability

- Azami, A., Heshmati Jadid M., Sulaimany, A., & Alibaygi, A. (2016). Explanation of tourism effects to Sustainable Rural Development: (Case Study: Ryjab village in Dalahoo city, kermanshah province). *Journal of Heritage and Tourism*, 1(1), 24-42. <https://www.magiran.com/volume/119775> (In Persian)
- Azimi, N., & Alidoust, GH. (2020). Opportunities and Challenges of rural tourism development in Lahijan County, Iran. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 15(2), 467-482. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/jshsp/Article/1031804> (In Persian)
- Bahadrani, B., Moradi, M., Ziaee, M., & Akbaragheli, F. (2024). Clustering of villages with tourism potential in Tabas County. *Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development*, 5(1), 113-129. <https://doi.org/10.22077/vssd.2023.6332.1184> (In Persian)
- Beyzaie, M., & Sedaghat, A. (2019). Sustainable tourism development planning: Identifying basic elements and assessing status (Case study: Bojnord County). *Geography and Environmental Planning*, 30(1), 111-126. <https://doi.org/10.22108/gep.2019.116360.1139> (In Persian)
- Briedenhann, J. and Wickens, E. (2004). Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas-vibrant hope or impossible dream?, *Tourism Management*, 25, 71-79. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(03\)00063-3](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(03)00063-3)
- Chen, S., Sotriadis, M., and Shen SH. (2023). The influencing factors on service experience in rural tourism: An integrated approach. *Tourism Management Perspective*, 47(101122), 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2023.101122>
- El-Gohary, H. (2016). Halal tourism, is it really Halal?, *Tourism Management Perspectives*, 19, 124-130. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2015.12.013>
- Emami, S.F., Darban Astaneh, A.R., Rezvani, M.R., & Ghadiri Masoom, M. (2022). Spatial analysis of community-based tourism status Case study: rural areas of Guilan province. *Geographical Planning of Space Quarterly Journal*, 12(1), 97-113. <https://doi.org/10.30488/gps.2021.285265.3403> (In Persian)
- Emrouznejad, A. and Ho, W. (2018). Fuzzy analytic hierarchy process, CRC Press, Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.1201/9781315369884>
- Future Market Insights (2023). Rural tourism industry outlook (2023 to 2033), <https://www.futuremarketinsights.com/reports/rural-tourism-market>
- Ghalami Cheraghtapeh, M., Darban Astaneh, A., & Khorasani, M. (2022). Identifying and analyzing the drivers of rural tourism development (Case study: Urmia City). *Journal of Iran Future Studies*, 6(2), 221-244. <https://doi.org/10.30479/jfs.2022.15806.1307> (In Persian)
- Gündoğdu, F.K., and Kahraman, C., (2019), A novel spherical fuzzy analytic hierarchy process and its renewable energy application, *Soft Computing*, 24, 4607-4621. <https://doi.org/10.1007/s00500-019-04222-w>
- Hajarian, A. (2023). Evaluation of the effects of creative tourism on the sustainability of livelihood capital of rural households in Arsbaran region. *Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development*, 4(2), 22-36. <https://doi.org/10.22077/vssd.2023.5664.1133> (In Persian)
- Hjalager, A.M., Kwiatkowski, G., and Ostervig Larsen, M. (2018). Innovation gaps in Scandinavian rural tourism. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 18(1), 1-17. <https://doi.org/10.1080/15022250.2017.1287002>
- Hosseinzadeh, E., Shamsoddin, A., Ghornaninezhad, R., & Tavakolan, A. (2023). Identifying the effective structures on the role of food tourism in the sustainable development of rural settlements in Mazandaran province. *Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development*, 4(4), 113-131. <https://doi.org/10.22077/vssd.2023.6244.1180> (In Persian)
- Imani, B., Rahmati, M., & Mehdizadeh, M.B. (2021). Analyzing the perspective of rural communities in relation to the factors deterring and promoting the development of rural tourism (case study: Villages of Nir City). *Spatial Planning*, 11(3), 95-116. <https://doi.org/10.22108/sppl.2021.128362.1575> (In Persian)
- Iran Statistics Center (2013). *The results of the general population and housing census - Rasht County*. Tehran: Iran Statistics Center. (In Persian)
- Kadivar, A.A. (2017). A Survey on Potentials of Rural Tourism in Razavi Khorasan Province of Iran. *Village and Development*, 20(1), 1-23. http://rvt.agri-peri.ac.ir/article_59485.html (In Persian)

- Kastenholz, E., Carneiro, M.J., Marques, C.P., and Loureiro, S.M.C. (2018). The dimensions of rural tourism experience: impacts on arousal, memory, and satisfaction. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 35(2), 189-201. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10548408.2017.1350617>
- Khodapanah, K. (2023). Analysis of Effective and Promoting Factors of Rural Tourism Development from the Perspective of Villagers (Case Study: Hiran District, Astara Township). *Physical Social Planning*, 10(1). <https://doi.org/103-116.10.30473/psp.2023.64008.2605> (In Persian)
- Khosrowjerdi, M., & Nooripoor, M. (2017). An analysis of the attitude of rural people toward rural tourism using planned behavior theory case study: Doroodzan District, Marvdasht County. *Tourism Planning and Development*, 5(4), 153-174. <https://doi.org/10.22080/jtpd.2017.1435> (In Persian)
- Lane, B. (2009). Rural Tourism: An Overview, in The SAGE Handbook of Tourism Studies, (Ed. Tazim Jamal and Mike Robinson), California: SAGE Publications. https://sk.sagepub.com/reference/hdbk_tourism/n20.xml
- Liu, CH., Dou, X., Li, J., and CAI, L. A. (2020). Analyzing government role in rural tourism development: An empirical investigation from China. *Journal of Rural Studies*, 23(79), 177-188. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.08.046>
- Liu, Y.L., Chiang, J.T., and Ko, P.F. (2023). The benefits of tourism for rural community development, *Humanities & Social Sciences Communications*, 10(137), 1-12. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-01610-4>
- Lonel, B. (2013). The factors appearance and development of rural tourism, *Annals of Faculty of Economics, University of Oradea, Faculty of Economics*, 1(1), 750-758. <http://anale.steconomiceuoradea.ro/volume/2013/n1/079.pdf>
- Mohammadi, K., Mohammadzadeh Nasirabadi, M., & Sharghi, T. (2020). Identifying and investigating factors affecting sustainable development of rural tourism (Case study: Zarrabad Village, East Alamut Section of Qazvin). *Rural Development Strategies*, 6(4), 427-443. <https://doi.org/10.22048/rdsj.2020.204571.1820> (In Persian)
- Mohammadi, M., Majidi, A., and Hossieni, A. (2022). Tourism development in rural areas; systematic review of studies, *Journal of Research & Rural Planning*, 11(2), 101-118. <https://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v11i2.2201-1039>
- Nair, V., Munikrishnan, U.T., Rajaratnam, S.D., and King, N. (2015). Redefining rural tourism in Malaysia: a conceptual perspective, *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(3), 314-337. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10941665.2014.889026>
- Najafipour, A.A., Forozanfar, M.H. & Haqit Ghafarakhhi, F. (2015). Examining the future trends of Iran's tourism and its relationship with the science of futurology. *2nd International Conference on Futurology, Management and Economic Development*, Mashhad, Iran. <https://en.civilica.com/doc/503830/> (In Persian)
- Nooripoor, M., Derakhshan, E., & Sharifi, Z. (2019). The effects of tourism development on rural areas of the central district of Boyer-Ahmad township. *Rural Development Strategies*, 5(4), 427-440. <https://doi.org/10.22048/rdsj.2019.134843.1739> (In Persian)
- Nulty, P.M. (2004). Keynote Presentation: Establishing the Principles for Sustainable Rural Tourism, Rural Tourism in Europe: Experiences, Development and Perspectives, World Tourism Organization. <https://www.institutobrasilrural.org.br/download/20120219145557.pdf>
- Okech, R., Haghir, M., & George, B.P. (2012). A sustainable development alternative: an analysis with special reference to Luanda, Kenya, *Sustainability, Special Issue: Tourism and Environment in the Shift of a Millenium: A Peripheral View*, 6(3), 36-54. https://www.researchgate.net/publication/259182937_RURAL_TOURISM_AS_A_SUSTAINABLE_DEVELOPMENT_ALTERNATIVE_AN_ANALYSIS_WITH_SPECIAL_REFERENCE_TO_LUANDA_KENYA
- Perales, R.M.Y. (2002). Rural Tourism in Spain, *Annals of Tourism Research*, 29(4), 1101-1110. https://www.academia.edu/4581705/Rural_tourism_in_Spain
- Pourjaafar, M.R., Mahmoodi Nezhad, H., Aylka, SH., & Aghebat Bekheir, H. (2012). A Meta Analysis of Rural Tourism Development Evaluation with an Emphasis on Strategic Factors (SWOT). *Journal of Environmental Sciences and Technology*, 14(2), 61-79. https://jest.srbiau.ac.ir/article_549.html (In Persian)

- Rahimipour, B., Zaheri, M., & Karimzadeh, H. (2021). Identification and analysis of key drivers affecting the sustainable development of rural tourism with a future research approach (Case Study: Tourism Destination Villages – Saqez County). *Tourism Planning and Development*, 35, 90-111. <https://doi.org/10.22080/jtpd.2021.19834.3383> (In Persian)
- Rastae, A., Hadyani, Z., & Tayebnia, S.H. (2022). The effects analysis of tourism on the host community in rural areas (Case study: Tamin village in Mirjaveh County). *Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development*, 2(4), 57-78. <https://doi.org/10.22077/vssd.2022.4770.1042> (In Persian)
- Rezaei, P. (2019). Assessing the Rural Tourism Sustainability: A Case Study of Horeh Sub-district in Chahar-Mahal and Bakhtiyari Province of Iran. *Village and Development*, 21(4), 135-159. <https://doi.org/10.30490/rvt.2019.85229> (In Persian)
- Rezvani, M.R., Faraji Sabokbar, H.A., Darban Astaneh, A.R., & Karimi, S.H. (2017). Identification and validation of effective indicators and factors of environmental quality in branding of rural tourism destinations using thematic analysis method (Case: Ethno-cultural region of Oramanat in Kurdistan and Kermanshah Provinces). *Journal of Rural Studies*, 8(2), 318-345. <https://doi.org/10.22059/jrur.2017.62675> (In Persian)
- Saaty, T.L., and Peniwati, K. (2008). Group Decision Making: Drawing out and Reconciling Differences. Pittsburgh, Pennsylvania: *RWS Publications*. ISBN 978-1-888603-08-8.
- Saghafiasl, S., & Afrakhteh, H. (2023). Examining governing factors and impacts of tourism development based on competitiveness advantages: A case study of Rodbar Ghasran rural region. *Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development*, 4(3), 20-38. <https://doi.org/10.22077/vssd.2022.5392.1114> (In Persian)
- Sogandi, F. (2023). Investigating the Effective Factors on the Development of Rural Tourism Focusing on the Role of Corona Virus (Case Study of Bozhan Village, Neishabour City). *Rural Development Strategies*, 10(1), 95-111. <https://doi.org/10.22048/rdsj.2022.330043.2002> (In Persian)
- Statista (2023). Travel and tourism market insights. <https://www.statista.com/outlook/mmo/travel-tourism/worldwide>
- Taghilo, A.A., Soltani, N., & Aftab, A. (2017). Propellants of rural development in Iran. *The Journal of Spatial Planning*, 20(4), 1-28. <https://hsmsp.modares.ac.ir/article-21-5316-en.html> (In Persian)
- United Nation World Tourism Organization (2023). Tourism and Rural Development: A Policy Perspective, UNWTO, Madrid. <https://www.e-unwto.org/doi/10.18111/9789284424306>
- Zyrianov, A.I., and Semiglazova, V.A. (2021). Rural tourism: from geographical constructs to models of development. *Geography and Natural Resources*, 42, 24-31. <https://link.springer.com/article/10.1134/S1875372821010145>

